

Довкілля проблематика в публічному інформаційному просторі України

ТОВ «ЕЛ.БІ.АЙ.»
Київ, 2023

Зміст

Методологія	3
--------------------------	---

Резюме	4
---------------------	---

Розділ 1. Загальна характеристика традиційних українських ЗМІ	6
--	---

Розділ 2. Традиційні українські медіа	9
--	---

- 2.1. Присутність довіклілевої тематики в медіаполі українських ЗМІ
- 2.2. Онлайн-медіа, які активно висвітлювали довіклілеву тематику
- 2.3. Динаміка резонування теми у традиційних медіа
- 2.4. Тематична карта резонування у ЗМІ
- 2.5. Підсумки резонансу довіклілевої тематики у традиційних українських ЗМІ

Розділ 3. Термінологія в українських медіа	19
---	----

- 3.1. Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ.
Поширене використання та реакція української аудиторії через приклади пошукових трендів
- 3.2. Термін «екоцид» у медіаполі українських ЗМІ

Розділ 4. Присутність довіклілевої тематики в соціальних мережах	33
---	----

- 4.1. Соціальні платформи. Характеристика присутності та залучення на різних платформах
 - 4.1.1. Telegram
 - 4.1.2. Facebook
 - 4.1.3. Twitter
 - 4.1.4. Instagram
- 4.2. Динаміка резонансу в соціальних мережах
 - 4.2.1. Характеристика резонансу в соціальних мережах за 24.02.2022-31.05.2023
 - 4.2.2. Характеристика резонансу в соціальних мережах за червень 2023
- 4.3. Тематична карта згадок у соціальних мережах

Розділ 5. Google Trends	60
--------------------------------------	----

Розділ 6. Рейтинг ініціатив ГО, які працюють із довіклілевою тематикою	67
---	----

Методологія

1. Медіаполе дослідження: українські друковані та онлайн-видання, блоки новин на ТБ, соціальні мережі.
2. Кількість традиційних медіаджерел у вибірці: 8,8 тис. найменувань.
3. Період дослідження: 24.02.2022-30.06.2023.
4. Динаміка дослідження: півріччя.
5. Ключові слова для пошуку загального медіаполя:
 - 5.1. Ключові слова, що дублюють дослідження 2021 року: довілля, навколишнє середовище, зміна клімату, глобальне потепління, зміна температури, аномалія погоди чи природних явищ, якість повітря, менеджмент відходів, альтернативна енергія, опустелювання, вирубка чи знищення лісів, пестициди, ГМО, екосвідомість, екологія, «Зелений курс», GreenDeal, руйнація ґрунтів, забруднення водойм, посуха, аномальна спека чи холод, паводок чи повінь, стихійні явища, сталий розвиток, цілі сталого розвитку, Паризька конвенція, флора, фауна, заповідники.
 - 5.2. Ключові слова, що відображають реалії 2022-2023 років: екоцид, забруднення сільськогосподарських земель мінами, відходи війни, Каховська ГЕС, ЗАЕС, ядерна загроза, радіаційна загроза, мінування територій, забруднення земель нафтопродуктами та вибуховими речовинами, руйнування екосистем, збереження біорізноманіття, COP27, Глобальна платформа для оцінки збитків довіллю та клімату внаслідок війн. А також синонімічний ряд до вказаного переліку.
6. Одиниця вимірювання: матеріал у ЗМІ або/та згадка в соцмережах. Якщо в одній публікації приділено увагу декільком тематичним напрямкам, аналітик обирає той, що домінує.
8. Метод обробки інформації: автоматичний для статистики даних з перевіркою релевантності методом повторного кодування 40% публікацій у ЗМІ та 20% у соціальних мережах.
9. GoogleTrends: п'ять пріоритетних тем пошуку визначені для географії «Україна» за допомогою методу «Долі пошуку» дані отримані інструментом GoogleTrends. Вхідним переліком для порівняння пошукових тем та запитів стало дослідження 2021 року, а також дослідження «Думки і погляди населення України щодо екологічних наслідків війни: травень 2022 року», представлене аудиторії у травні 2022 КМІС.
10. Аналіз GoogleTrends здійснювався в період із 02.2022 по 30.06.2023. Окрім того, для порівняння використано дані за 2021 рік.
11. Пікові точки пошукових запитів зіставлені з трендами інформаційного резонансу у ЗМІ. Інтенсивність пошуку виражається в балах, які показують популярність пошукового запиту відносно найвищої точки на графіку для певного регіону та періоду часу. 100 – пік популярності терміна, 50 – популярність терміна вдвічі менша, 0 – замало даних про пошуковий термін.

Резюме

Підвищення уваги до теми довкілля. Після повномасштабного вторгнення росії зростає присутність довкілєвої тематики в медіапросторі України. Це виражається у збільшенні частки медіаполя та постійній присутності теми на шпальтах провідних онлайн-видань. Про це також свідчать дані опитування КМІС у травні 2022 року, згідно з яким 55% респондентів підтвердили, що отримують інформацію про вплив війни на довкілля зі ЗМІ. Отже, резонування теми постійно присутнє в інформаційній адженді аудиторії.

Роль медіавидань. Відомі онлайніві медіаресурси демонструють приріст трафіку, а, отже, мають змогу створювати ширший резонанс серед цільової аудиторії та впливати на дії влади й, потенційно, – на дії міжнародної спільноти.

Сенситивність екологічних загроз. Щораз вища увага до потенційних загроз сприяє поширенню неправдивих або маніпулятивних даних. Це може призвести до панічних настроїв. Важливо враховувати інформаційну відповідальність та бути максимально об'єктивними в матеріалах сенситивних тематик, як-от радіаційна загроза, руйнування джерел електрогенерації, забруднення водойм тощо.

Підвищений резонанс ускладнює комунікацію. Сенситивність загроз, що тісно пов'язані з довкіллям, миттєво створюють медіахвилю та насичують інфополе однаковими за змістом публікаціями. Це додає труднощів при відстежуванні або медійному просуванні інших важливих тем з метою отримання уваги ЦА. Зокрема йдеться про обговорення законопроектів, а також про публікації експертів або екоактивістів з нішевих екологічних явищ.

Фокус уваги. Війна, що триває, змістила фокус довкілєвої тематики на шкоду, завдану навколишньому середовищу внаслідок військової агресії росії в Україні. Це є одним з основних чинників збільшеного резонансу, але й свідчить про значне зменшення в медіапросторі інших тем, не пов'язаних із повномасштабною агресією росії. Зокрема, висвітлення локальних екологічних проблем або подій стає справжнім викликом на фоні ядерної загрози чи підриву Каховської ГЕС.

Новаторський фактор. Переслідування екологічних злочинів, включно з випадками екоциду, показує Україну як країну-новатора в розв'язанні таких питань. Увага до цих справ у засобах масової інформації може зміцнити позицію України на міжнародній арені щодо додаткових санкцій проти росії за злочини в Україні. Зважаючи на це, важливо також удосконалювати використання екотермінології в медіа.

Резюме

Telegram – мережа для отримання миттєвих новин. Аналіз поширення новин про доквілля в соціальних мережах свідчить, що Telegram є основною платформою миттєвого та масового інформування. Особливу ефективність вона продемонструвала після вибуху Каховської ГЕС.

Професійні Telegram-канали, що фокусують увагу на доквіллевих питаннях, мають значно менші (у сотні разів) аудиторії, як порівняти з новинними виданнями. Результатом є мінімальне залучення аудиторії такими каналами.

Facebook. Попри сплески поширення новин-блискавок у Telegram, Facebook залишається основною платформою для підтримки комунікації та дискурсу (з поправкою на ЦА віком від 35 років). Порівняння реакцій аудиторії протягом часового проміжку показало, що залучення Facebook – це поступовий і стійкий інтерес, на відміну від швидких реакцій Telegram. Ця відмінність має важливе значення для планування комунікаційних кампаній.

Вибір каналів і планування комунікації. Від характеру цілей залежить вибір каналів комунікації. Різні канали обслуговують різні типи взаємодії – від негайних та інтенсивних реакцій до поступового стійкішого інтересу. У контексті насиченого медіаполя підтримання та залучення однодумців через власні канали комунікації стає надважливим, адже власна сформована цільова аудиторія стає рушієм розповсюдження інформації, що підвищує обізнаність серед інших соціальних груп.

Подяка

Фахівці «ЕЛ.БІ.АЙ.» висловлюють подяку Богдану Кученку, фахівцю кліматичного відділу ГО «Центр екологічних ініціатив "Екодія"», за коментування окремих аспектів і висновків дослідження, та відділу комунікацій МФВ за сприяння в підготовці матеріалу до розділу Instagram.

Розділ 1

Загальна характеристика традиційних українських ЗМІ

Аналіз загального медіаполя

Аналіз загального медіаполя українських традиційних ЗМІ^[1] демонструє зменшення загального обсягу публікацій на будь-яку тему у 2022-2023 роках, як порівняти з даними за 2019, 2020 чи 2021 рік.

На базі пошукової системи «ЕЛ.БІ.АЙ.» ми констатуємо факт зменшення публікацій у загальному медіаполі українських ЗМІ приблизно на 40% між 2021 та 2022 роком^[2].

Основні фактори скорочення медіаполя:

- припинення діяльності видань на окупованих територіях;
- закриття видань після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року. Переважно це регіональні видання. В огляді Інституту масової інформації на початку 2023 року зазначається про понад 200 закритих видань;
- різке скорочення друкованих видань^[3] у лютому-березні 2022 року, які так і не поновили вихід або ж перейшли з тижневих у місячні формати;
- зменшення кількості новин на шпальтах вузькопрофільних видань у перші 3-5 місяців після початку повномасштабного нападу росії;
- новини в етерах Єдиного телемарафону дублюються на шести телевізійних каналах, що технічно є новинною стрічкою одного каналу, а не шести, як було до лютого 2022 року.

Водночас найпопулярніші видання^[4] з мільйонними аудиторіями збільшили кількість новин протягом дня, проте це не компенсувало втрати через вищенаведені чинники. Через різке зростання трафіку на відомих онлайн-платформах можна припустити, що українці приділяли всю свою увагу саме цим небагатьом ресурсам. Так, наприклад, у першому кварталі 2022 року лідером із кількості переглядів стала «Українська правда» з рекордним середнім показником у 136 млн переглядів на місяць. Для порівняння: рік тому лідером був «Цензор» з охопленням у 41,2 млн.

Результати дослідження USAID-Internews^[5] свідчать, що онлайн-ресурси витіснили ТБ у рейтингу популярності медіаплатформ серед користувачів (42% проти 36%).

^[1] До традиційних ЗМІ відносимо онлайн-видання, друковані періодичні видання, телевізійні етери

^[2] База ТОВ «ЕЛ.БІ.АЙ.» – 8,8 тис. джерел

^[3] Варто також зазначити, що у 2021 році внаслідок пандемії COVID припинили роботу приблизно 150 видань

^[4] Liga, Espresso, LB.ua, «Українська правда»

^[5] Щорічне дослідження USAID-Internews: <https://detector.media/infospace/>

Загальний аналіз медіаполя

Згідно з результатами дослідження прозорості онлайн-медіа, яке щорічно проводить ІМІ, у 2022 році переважно прозорими виявилися **лише 38% українських медіа**. Це на 12% менше, ніж у 2021 році.

За результатами цього ж дослідження^[6] до переліку найякісніших і найвідповідальніших увійшли такі онлайн-медіа: «Суспільне», «Громадське», «Ліга», «Українська правда», «Укрінформ», «Радіо Свобода», «Дзеркало тижня», NV та «Бабель».

Окрім того, сайти новин значно програють каналам у Telegram: саме з останніх отримують інформацію 60% українців. Отже, можна зробити висновок, що резонування тем у Telegram-каналах значно збільшує ймовірність взаємодії з цільовою аудиторією – українцями.

Водночас до Telegram-каналів як джерела інформації є багато питань, зокрема стосовно правдивості даних, які вони надають. Власники каналів вимірюють ефективність публікацій за швидкістю подачі новини, і це залишає мінімальний шанс для дотримання журналістських стандартів.

^[6] Дослідження ІМІ: <https://imi.org.ua/monitorings/>

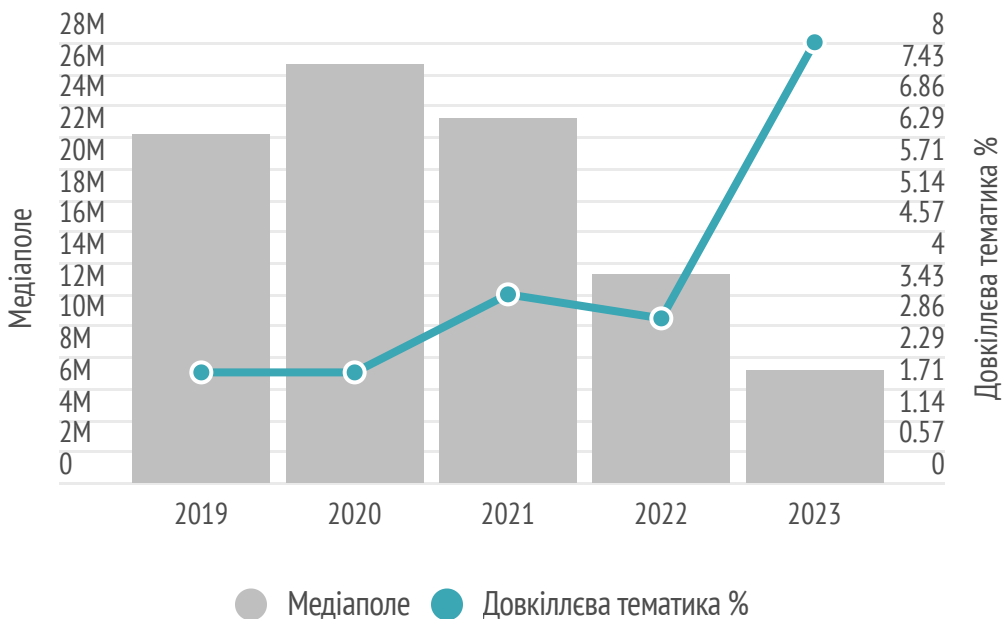
Розділ 2

Традиційні українські медіа

2.1 Присутність довікільєвої тематики в медіаполі українських ЗМІ

Зменшення загального медіаполя вплинуло й на присутність довікільєвої тематики в українських ЗМІ у 2022 році. Ядерна загроза, наслідки повномасштабного вторгнення, руйнування об'єктів зеленої енергетики змістили акценти у статтях. На тлі скорочення загальної кількості публікацій частка довікільєвої тематики залишилася на рівні 2021 року. Водночас тільки за місяць новина про знищення Каховської ГЕС російськими окупантами в червні 2023 року більш ніж подвоїло частку присутності довікільєвої тематики в медіаполі.

Динаміка присутності довікільєвої тематики у традиційних медіа

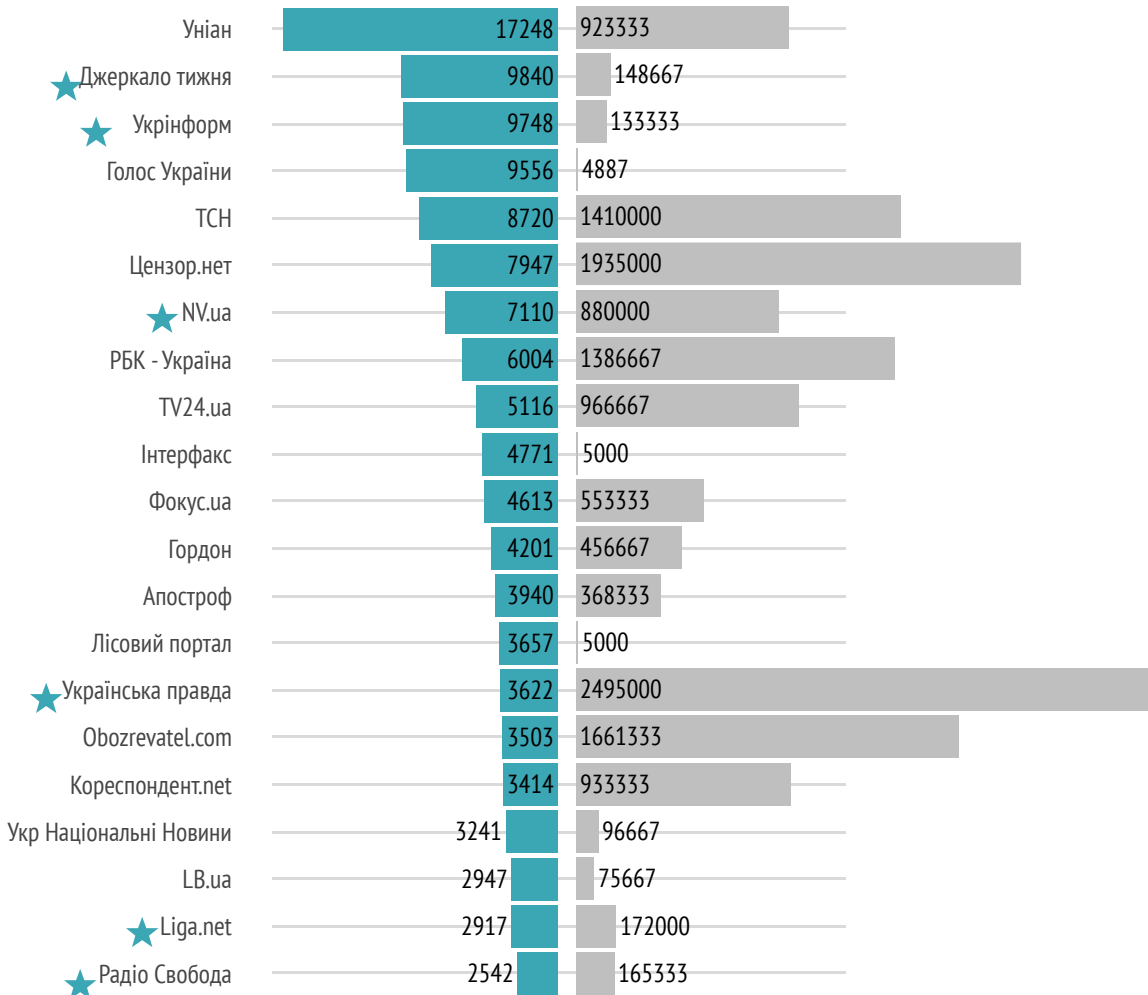
Українська аудиторія, особливо в перші місяці після початку повномасштабного вторгнення, значно збільшила відвідуваність певних вебресурсів. Саме присутність новин у медіаполі цих онлайн-видань підвищила ймовірність контакту з цільовою аудиторією.

2.2 Онлайн-медіа, які активно висвітлювали довкілляву тематику

Дані про кількість згадок про довкілля вказані за період з 24.02.2022 по 30.06.2023. До списку не входять ресурси-агрегатори новин. Перелік включає видання без регіональних ознак у домені ресурсу. Середня кількість візитів на сайт на день ґрунтується на статистиці SimilarWeb за квітень-червень 2023.

КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК, 2022-2023

СЕРЕДНЯ КІЛЬКІСТЬ ВІЗИТІВ НА САЙТ НА ДЕНЬ

★ Найякісніші ЗМІ згідно з рейтингом IMI, 2022-2023

2.2 Онлайн-медіа, які активно висвітлювали довіклієву тематику

У порівнянні з переліком найпопулярніших платформ, що висвітлювали тематику довіклія у 2019-2021 роках, спостерігаємо оновлення інтернет-видань на 57%. Окрім того, статистика візитів на сайт показує, що новини про довіклія резонували на найбільш відвідуваних українських онлайн-платформах.

Висвітлення довіклієвих новин популярними вебресурсами вказує на те, що після початку повномасштабного нападу росії змінюється адженда тематик, але екологічні проблеми та кризи в навколишньому середовищі продовжують резонувати у ЗМІ не менш активно, ніж до лютого 2022 року.

Потенційно такий резонанс призводить до того, що зростає кількість читачів, а отже, й обізнаність аудиторії та, ймовірно, залучення до захисту навколишнього середовища і сталого розвитку в майбутньому.

Активне резонування на шпальтах відомих видань залишає екологічні питання в порядку денному й певною мірою може чинити тиск на органи влади та організації, щоб вони серйозно ставилися до проблем довіклія у планах відновлення та відбудови України після перемоги.

Однак зростання сенситивності екологічних загроз потребує надання точної та перевіреної інформації. Поширення неправдивих або ж маніпулятивних даних може миттєво ввести громадськість в оману та стати підґрунтям для панічних настроїв чи поведінки. У цьому контексті бачимо позитивний факт: у список із 20 сайтів, що писали про довіклія, входять шість з дев'яти найякісніших медіа.

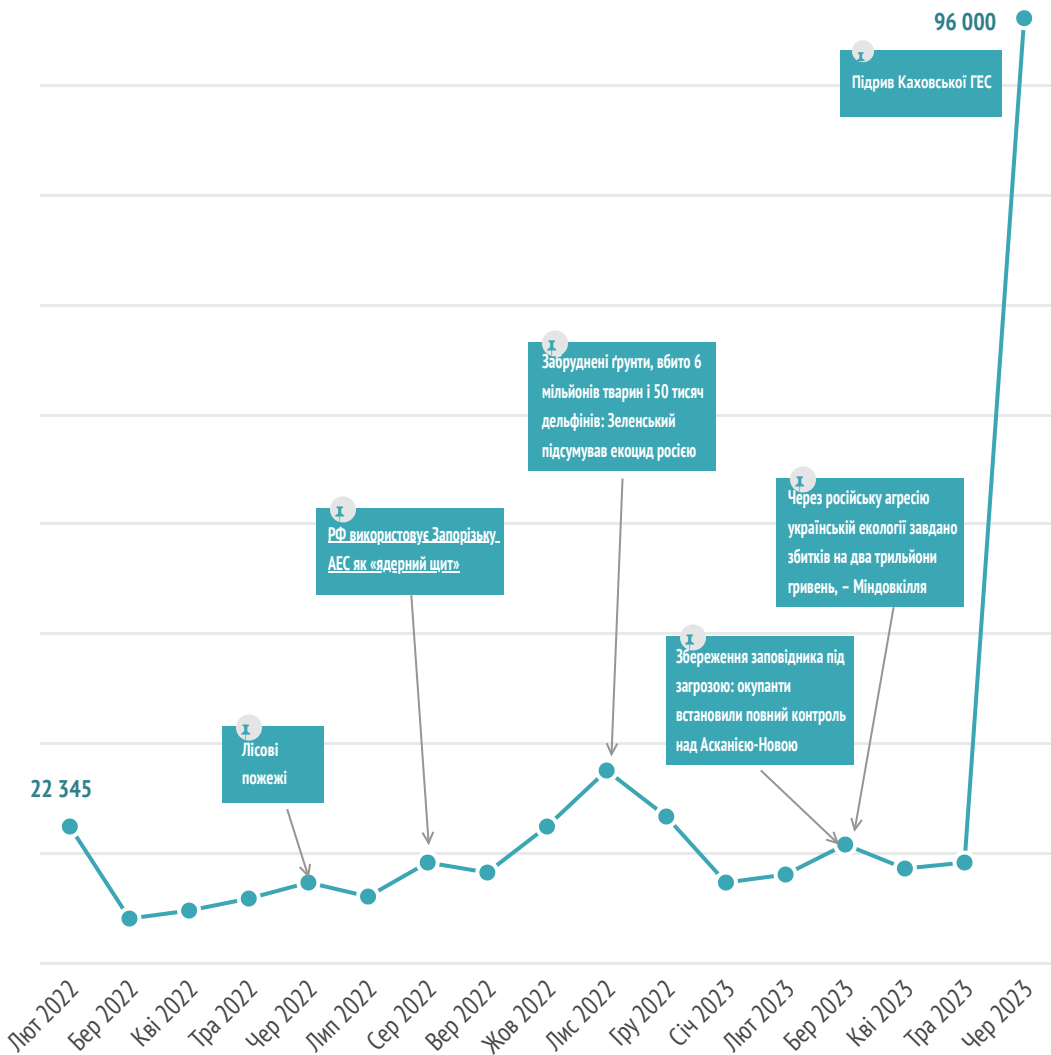
Згідно з результатами опитування КМІС 50% респондентів вважають, що інформування про стан довіклія державою та/або Міністерством довіклія є достатнім. Водночас 43% опитаних припускаються думки, що інформування є ймовірно або зовсім недостатнім, і це, можливо, спонукає аудиторію шукати інші канали отримання інформації. Населення може споживати контент від блогерів, відео в соціальних мережах, огляди експертів тощо, що збільшує ризики поширення маніпулятивних даних.

Важливо, щоб медіа продовжували підтримувати високі стандарти інформаційної правдивості та об'єктивності у висвітленні проблем довіклія, особливо в контексті постійних воєнних викликів в Україні.

2.3 Динаміка резонування теми у традиційних медіа

У період дослідження інформаційні приводи в пікових точках резонансу пов'язані з наслідками повномасштабної агресії росії проти України. Звіти Міндовкілля про розмір збитків, виступи Президента та інших посадових осіб значно збільшують присутність тематики в інформаційному полі.

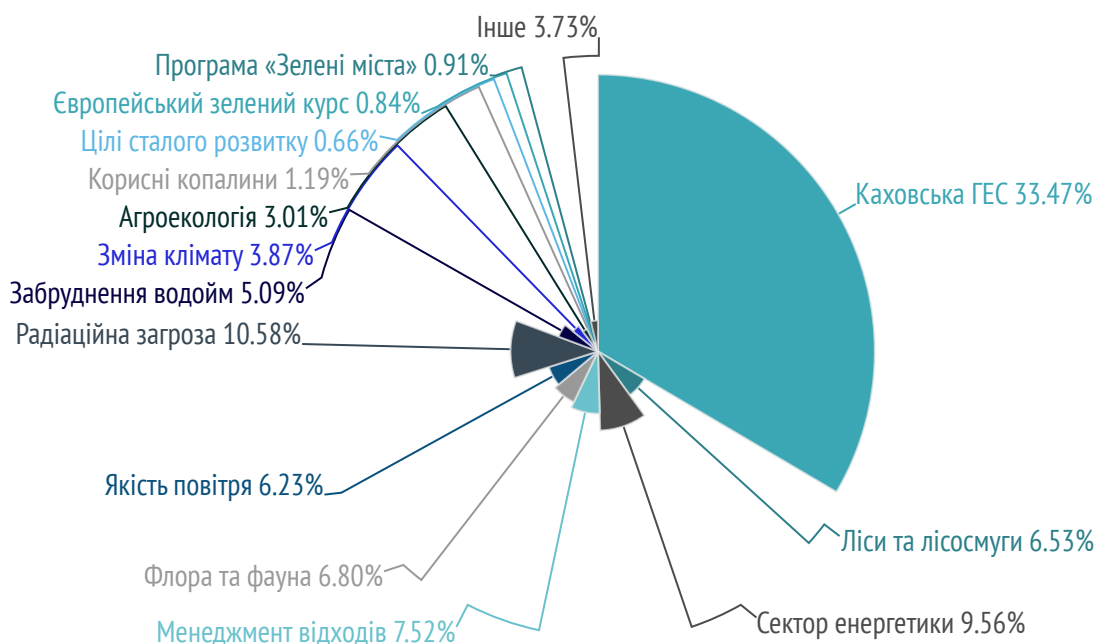
Динаміка резонансу та основні інформаційні приводи

2.4 Тематична карта резонування у ЗМІ

У 2022-2023 роках 33% всього медіаполя довкіллявої тематики було сформовано за 10 днів червня 2023 року, що спричинилося підривом Каховської дамби. Приблизно 65% усіх статей так чи інакше пов'язані з військовою агресією росії проти України. Статті були сфокусовані на збитках та шкоді довкіллю, радіаційній загрозі, руйнуванні об'єктів зеленої енергетики, знищенні заповідників, пожежах в

Теми публікацій у традиційних медіа

2.5 Підсумки резонансу довкілєвої тематики у традиційних українських ЗМІ

Аналіз резонансів у медіаполі дає змогу підсумувати наступне:

Фіксування впливу повномасштабної агресії росії проти України на довкілля та оцінка збитків залишається однією з пріоритетних тематик в українських ЗМІ. Повномасштабна війна показала, що загроза для довкілля не обмежується якимись локальними районами. Викиди шкідливих речовин впливають на всіх сусідів України, а також із великою ймовірністю – і на весь континент. Проте така глобальність проблематики виводить довкілєву тематику в українських медіа на більш узагальнений, національний рівень.

На тлі трагедії півдня, зокрема підриву Каховської ГЕС і загрози на ЗАЕС, увага до локальніших довкілєвих проблем різних регіонів України дещо нівелюється за кількістю резонансу в медіаполі. Богдан Кученко, фахівець кліматичного відділу ГО «Центр екологічних ініціатив "Екодія"» зазначає: «Резонанс підриву Каховської ГЕС у медіа є цілком очікуваним. Водночас це може мати певний негативний ефект, коли шкода для довкілля внаслідок війни в пересічного громадянина буде асоціюватися передусім з підривом Каховської ГЕС без згадки про інші (попередні та пізніші) екозлочини окупантів». Регіональні екоактивісти могли б сприяти розголосу довкілєвих викликів у їхніх регіонах.

Підрив росіянами Каховської ГЕС створює на сьогодні чи не найбільший прецедент екоциду у 21 сторіччі, а отже, повинен розглядатись і досліджуватись у розрізі найменших деталей. Наприклад, у розрізі впливу на дику природу України. Резонанс таких матеріалів у ЗМІ тільки посилюватиме позицію України на міжнародній арені.

Проте варто враховувати, що лише в червні 2023 року про Каховську ГЕС було знайдено приблизно 100 тис. публікацій. У такому щільному медіаполі донесення конкретної інформації за цією ж тематикою ускладнюється. Наприклад, дискусія, чи потрібно відновлювати греблю, отримала менш ніж 1% від усіх згадок про трагедію. Публікація «Архаїзм vs модернізація. Або чому Каховська ГЕС повинна бути відновлена» на інтернет-порталі «Цензор.НЕТ» отримала 849 переглядів, а новина про те, що «підрив Каховської ГЕС серйозно порушив доступ до прісної води на півдні Херсонської області» та півночі Криму», зібрала 3,03 тис. переглядів на тому ж ресурсі. На нашу думку, вказані приклади свідчать, що дискурс про відновлення, предметне вивчення шкоди, завданої всім сферам довкілля, залишиться в центрі уваги тільки професійної спільноти. Залучення до обговорення всього суспільства потребуватиме постійної національної комунікаційної кампанії.

2.5 Підсумки резонансу довкілєвої тематики у традиційних українських ЗМІ

Аналіз резонансів у медіаполі дає змогу підсумувати наступне:

«Сьогодні Україна розслідує 15 випадків, які кваліфікуються Кримінальним кодексом як екоцид. Подібних прецедентів практично не існує в системі міжнародного правосуддя». Генеральний прокурор України Андрій Костін заявив: «Україна є першою державою, яка переслідує екологічні воєнні злочини та екоцид у такому масштабі. Загалом розслідується понад 200 воєнних злочинів проти довкілля та 15 випадків, які за Кримінальним кодексом України кваліфікуються як екоцид. Таких прецедентів практично не існує в системі міжнародного кримінального правосуддя». Водночас термін «екоцид» залишається новим в українському медіаполі й наразі резонує в пошукових запитах лише в контексті Каховської ГЕС, тому додаткові матеріали з поясненням слова та його наукового підґрунтя могли б сприяти обізнаності населення.

У 2022 році «в Україні розпочинається реформа управління відходами». Верховна Рада України ухвалила у другому читанні та в цілому законопроект №2207-1-д "Про управління відходами". ЗМІ висвітлювали тематику, а також окремі успішні й не зовсім кейси. Стихійні звалища залишаються в центрі резонансу тематики.

«Україна долучилася до європейської екологічної програми LIFE з бюджетом EUR5,43 млрд на 2021-2027 роки». ЗМІ висвітлювали факт події, проте ми не знайшли в медіаполі достатньо публікацій, які б роз'яснювали цільовій аудиторії переваги програми та можливості, що вона відкриває. Деталі подані в інтерв'ю «Сусільного» з комісаром ЄС з питань навколишнього середовища, океанів і рибальства Віргініюсом Сінкявічюсом. Це практично чи не єдиний матеріал, де тільки у загальних рисах пояснена суть програми.

За словами Богдана Кученка, фахівця кліматичного відділу ГО «Центр екологічних ініціатив "Екодія"», «долучення України до програми LIFE, безперечно, заслуговує на значно ширше висвітлення в медіа з декількох причин:

- 1) це одна з найбільших програм для фінансування з боку ЄС заходів із захисту довкілля та боротьби зі змінами клімату.
- 2) у межах цієї програми можуть фінансуватися не будь-які активності, а лише ті, що дійсно сприяють євроінтеграції України у сфері охорони довкілля та сталому розвитку. Відповідно, це додатковий стимул для імплементації європейського природоохоронного законодавства.
- 3) сама участь у програмі LIFE – це вже великий крок у напрямку інтеграції в сучасну європейську спільноту, де захист довкілля є одним із пріоритетів національної та міжнародної політик».

2.5 Підсумки резонансу довкілєвої тематики у традиційних українських ЗМІ

Аналіз резонансів у медіаполі дає змогу підсумувати наступне:

ЗМІ також регулярно пишуть про створення більш екологічно чистих бізнесів та застосування технологій, що мінімізують промисловий вплив на довкілля. Приватний бізнес продовжує позитивні екологічні ініціативи в Україні: кампанії зі свідомого споживання, екологічно чисте пакування та органічне сільське господарство, а також сприяння збереженню та реабілітації дикої природи.

Українська влада та енергетична система працюють над відновленням та покращенням енергоефективності. Україна починає комплексні зміни в енергетиці, серед яких відновлення енергосистеми, інтеграція з Європейським Союзом, розвиток чистої зеленої генерації. Про це заявив Прем'єр-міністр Денис Шмигаль у квітні 2023 року.

Необхідність розв'язувати проблеми довкілля, як-от управління відходами, збереження лісів і забруднення повітря, та просувати відповідальну поведінку щодо природи, а також потреба в екологічній освіті й усвідомленості залишаються на часі.

Водночас насичене новинами медіаполе ускладнює відстеження статей про зміни, що відбулися. Ризики пропустити державну ініціативу чи законопроект, який виноситься на обговорення, збільшуються. Головними рушіями обговорень залишаються громадські екоініціативи, що мають посилити моніторинг тематик у полі їхньої експертизи.

Окрім цього, просування експертних думок у ЗМІ також ускладнюється – увага аудиторії сфокусована переважно на двох-трьох джерелах, а отже, потрапляти на радар стає складніше. Варто працювати з власними комунікаційними каналами, які гуртуватимуть однодумців і збільшуватимуть аудиторію резонансу.

У наступному розділі ми розповідаємо, які публікації українці поширюють найактивніше, які теми привертають увагу та які ЗМІ продовжують отримувати охоплення аудиторії завдяки соціальним мережам після виходу матеріалу на шпальтах онлайн-видання.

Розділ 3

Термінологія в українських медіа

3.1 Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ

Орієнтовно у 12-15% матеріалів на довкілєву тематику використовується словосполучення «вплив на екологію» та/або схожий семантичний ряд. Термін найчастіше застосовується, коли йдеться про збитки, завдані довкіллю внаслідок повномасштабного нападу росії на Україну.

Приклади використання терміна «екологія»:

«Посівна-2023: експерти прогнозують зростання площ під гречкою та горохом в Україні»

Agro-business.com.ua, 20.01.23

«...Попри неможливість провести там посівні роботи, це ще і негативний **вплив на екологію**», – додав заступник голови ВАР.

«Природа потребує нашої Перемоги»

«Голос України» (print), 07.03.2023

«На жаль, це негативно **впливає на екологію**, адже щогодини в Чорне море з великими річками потрапляє від 6 до 50 елементів сміття».

«Знищений крейсер руйнує екосистему Чорного моря»

«Голос України» (print), 14.04.2023

«...Тому реальні наслідки впливу війни на екологію Чорного моря можна буде побачити, очевидно, тільки через кілька років», – вважає провідний науковий співробітник Інституту морської біології Національної академії наук України, доктор біологічних наук Юрій Квач.

«Російсько-українська війна її вплив на екологію та ґрунти повоєнної України»

Agroelita.info, 27.04.23

«Російсько-українська війна її **вплив на екологію** та ґрунти повоєнної України».

ДБР повідомило про підозри ексдиректорам "Волиньвугілля" за збитки для екології на понад млрд грн

Thebabel.com.ua, 22.05.23

«Кожен із наступних директорів, за даними ДБР, чинив так само: порушував закон і **шкодив екології**».

«"Деся у турків випадуть кислотні дощі" – еколог про те, як бої на Херсонщині впливають на Туреччину»

«Громадське радіо», 03.09.2022

«Те, що зараз відбувається у Херсонській області, **впливає на екологію** Туреччини. Про це в ефірі «Громадського радіо» заявив еколог Олексій Василюк».

3.1 Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ

Орієнтовно у 12-15% матеріалів на довкілєву тематику використовується словосполучення «вплив на екологію» та/або схожий семантичний ряд. Термін найчастіше застосовується, коли йдеться про збитки, завдані довкіллю внаслідок повномасштабного нападу росії на Україну.

Приклади використання терміна «екологія»:

«Окупанти нищать екосистему України, – Денісова»

Espresso.tv, 20.03.2022

«Окупаційні війська завдали **шкоди екології** країни, що порушує права громадян на безпечне довкілля».

«Українська розробка для економії палива автомобіля: внутрішнє очищення двигуна»

Espresso.tv, 18.04.2022

«Тож **вплив на екологію** від усіх автомобілів на Землі просто колосальний!»

Командиру авіаційного полку РФ оголосили підозру у бомбардуванні нафтобаз Рівненщини

Espresso.tv, 13.06.2022

«Наразі завдано **шкоди екології** на понад 11 млн грн».

«Не Лондоном єдиним»

NV(«Бізнес»), 29.06.2023

«Імпакт-інвесторів також часто називають ESG інвесторами, оскільки вони враховують екологічні, соціальні та корпоративні стандарти управління та подальший **вплив на екологію** та громади».

«Наслідки підриву Каховської ГЕС: гине і гниє все живе, сміття все пливе в море, утворюються пустелі»

Телемарафон «Єдині новини», 11.06.2023

«В ефірі каналу "Ми – Україна" в рамках телемарафону міністр захисту довкілля та природних ресурсів Руслан Стрілець розповів про наслідки екоциду, спричиненого підривом Каховської ГЕС. Яка оцінка **збитків для екології** нині?»

3.1 Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ

Карта слів демонструє, що слово «екологія» у словосполученнях найчастіше зустрічається зі словами «збиток», «загроза», «забруднення». Синонімічний ряд словосполучення «школа екології» вживається в усіх тематичних напрямках – від забруднення повітря, водойм та ґрунтів до наслідків російської агресії проти України.

Окрім того, наведені на сторінках 21-22 приклади підтверджують: журналісти видань, що входять до рейтингу ІМІ якісних медіа, та телемарафону «Єдині новини» в текстах і сюжетах використовують словосполучення «забруднення чи збиток екології», що значно збільшує потенційну аудиторію читачів / глядачів, які в майбутньому оперуватимуть хибними поняттями. Створена карта слів збігається з аналізом Google Trends і повністю корелюється з результатом аналізу пошукових запитів.

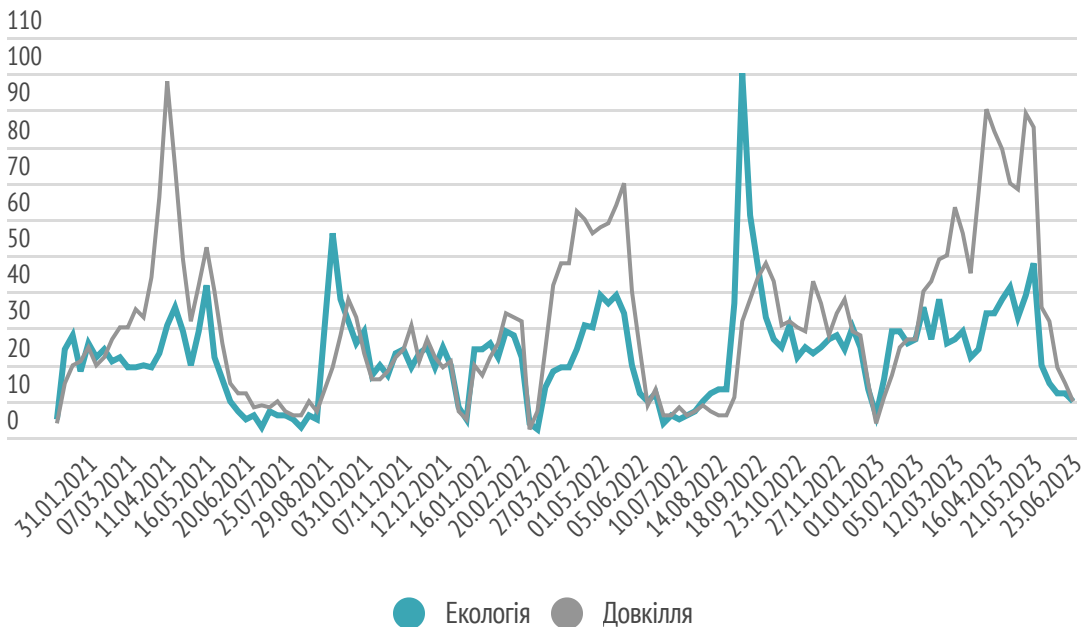
«Карта слів показує досить сумну тенденцію: більшість журналістів не розуміють семантичної різниці між «екологією» (фактично розділом науки) та «навколишнім середовищем» (довкіллям), а тому свідомо поширюють спотворену інформацію серед своєї аудиторії. З точки зору людини, яка має хоч якийсь досвід роботи у сфері охорони довкілля, словосполучення «збиток екології», «забруднення екології» звучать повністю абсурдно».

Богдан Кученко, фахівець кліматичного відділу ГО «Центр екологічних ініціатив "Екодія"».

3.1 Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ

Потенційний вплив на аудиторію прослідковується в результатах аналізу Google Trends. Ми порівняли динаміку пошукових запитів за словами «довкілля» та «екологія». Діаграма демонструє, що з середини 2022 року термін «довкілля» переважає в пошукових запитах. Водночас крива за словом «екологія» повторює рух кривої за словом «довкілля», що може свідчити про паралельний пошук за цими двома термінами.

Інтенсивність пошукових запитів згідно з Google Trends

Ми досліджували динаміку пошукових запитів «екологія» та «довкілля» як термінів у порівнянні один з одним. За вибраний період слово «екологія» має середній показник у 22 бали, а «довкілля» – у 30 балів, що свідчить про більшу популярність другого в розрізі пошукових запитів.

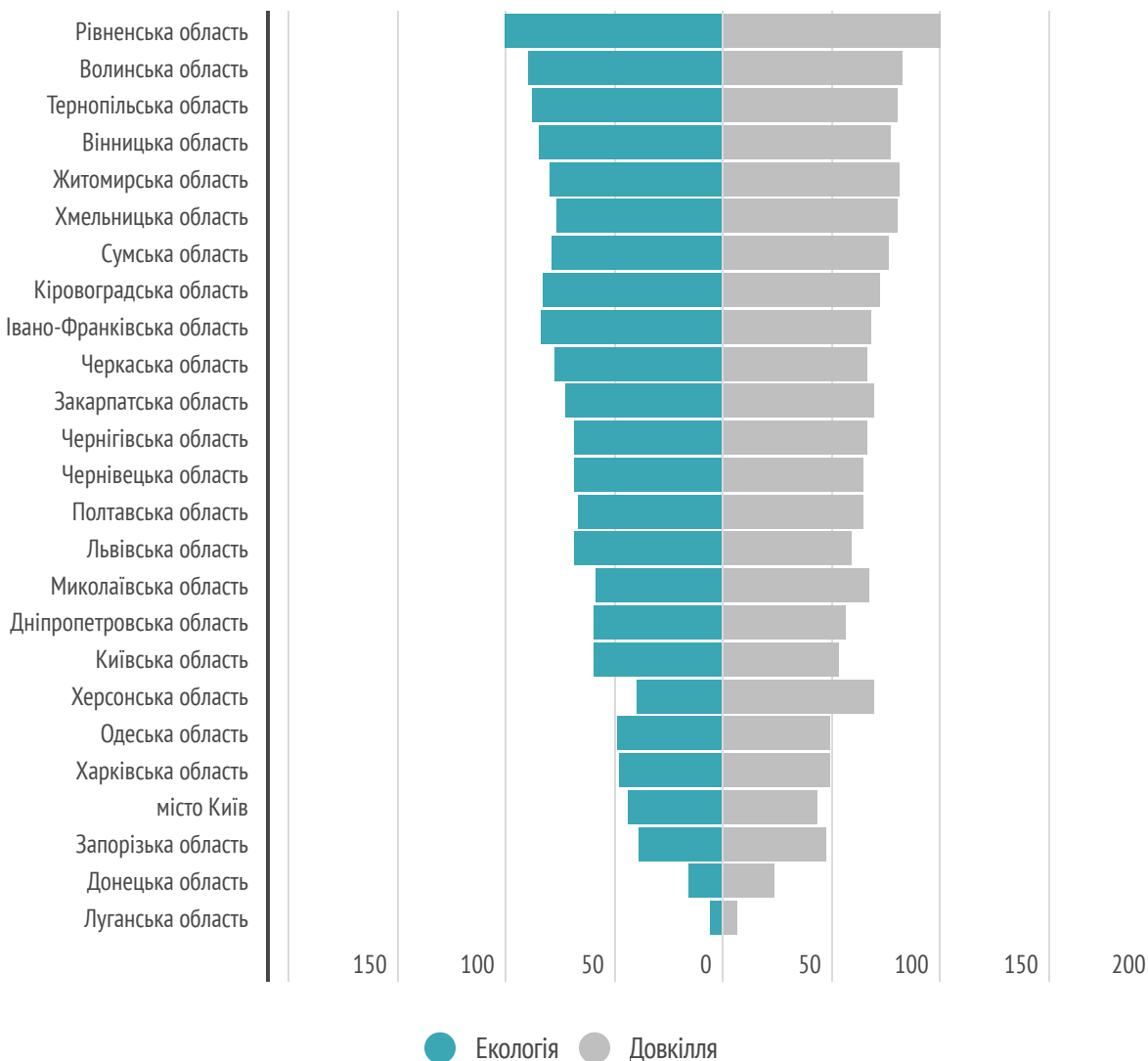
З 30.01.22 року спостерігається переважання терміна «довкілля» над терміном «екологія» в пошукових запитах. Для 2022-2023 років середній показник для слова «екологія» становить 24 бали, а для «довкілля» – 34 бали.

Складно пояснити різке зростання популярності запиту «екологія» у вересня 2022 року одним фактором. Однак у цей час вийшла низка матеріалів на екологічну тематику (із прив'язкою до євроінтеграції) в популярних виданнях, серед яких «Інтерфакс» та «Українська Правда», а також з'явилося інтерв'ю з Міністром захисту довкілля.

3.1 Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ

У розрізі областей також спостерігається переважання терміна «довкілля», проте незначно. Можна стверджувати, що обидва терміни користуються популярністю під час пошуку.

Інтенсивність пошукових запитів згідно з Google Trends у розрізі областей

3.1 Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ

Припускаємо, що публікації в регіональних виданнях можуть формувати уявлення аудиторії про однакове значення термінів «екологія» та «довкілля». Графік на наступній сторінці також підкреслює ототожнення обох термінів у користувачів Google.

Наприклад:

«На лінії вогню. Слобожанщина: локальна ідентичність і шляхи майбутнього розвитку»

Pragmatika.media

«Малі міста мають багато переваг: якість повітря, пішохідна доступність, безпека, щільний зв'язок між людьми, доступ до природного середовища», – говорить Олександра Нарижна. «Більшість людей із задоволенням жили б у маленькому містечку, де є гарна **екологія**, смачні продукти харчування, традиція сільського життя», – ділиться Олена Жукова.

«Кіровоградська та Миколаївська області найбільші забрудники екології»

Galinfo

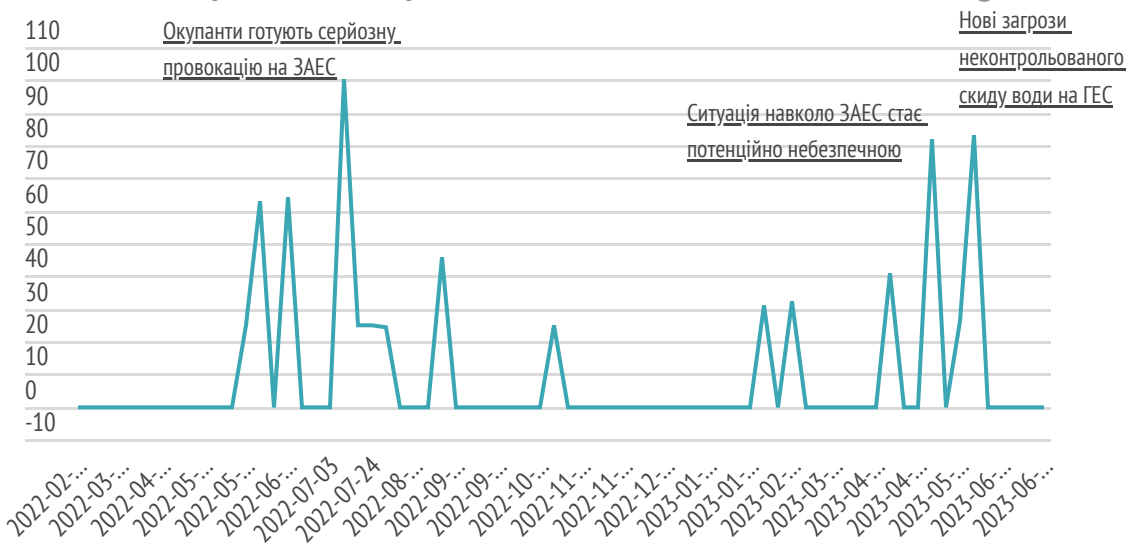
«Як повідомили в пресслужбі Державної **екологічної** інспекції України, найбільш резонансними за порушеннями вимог природоохоронного законодавства стали Кіровоградська та Миколаївська області».

Обговорення відшкодування збитків, завданих довкіллю через російську агресію, тільки набирає обертів в українському медіаполі. Саме тому важливо активізувати просвітницьку роботу серед журналістів суспільно-політичних видань щодо відмінностей між поняттями «екологія» та «довкілля». Особлива увага повинна бути зосереджена на використанні правильних термінів, щоб уникнути поширення хибних і неправдивих інформаційних повідомлень.

3.1 Резонування термінів «довкілля» та «екологія» у традиційних українських ЗМІ

«Вплив війни на екологію» – саме таке словосполучення переважає в пошукових запитах Google Trends. Ці результати повністю віддзеркалюють резонанс медіаполя, коли ЗМІ акцентують на «впливі на екологію» замість використання терміна «збитки довкілля».

Інтенсивність пошукового запиту «вплив війни на екологію» згідно з Google Trends

● Вплив війни на екологію

Під час аналізу динаміки пошукових запитів за двома термінами також були опрацьовані можливі пошукові варіації: «вплив війни на довкілля», «наслідки війни для довкілля», «наслідки війни для екології» та подібні.

Проте лише за пошуковим запитом «вплив війни на екологію» ми маємо достатньо даних для аналізу.

Цікавим також є тренд пікової інтенсивності пошуку: пікові точки відображають максимальний пошук у відповідь на поширення новин про загострення ситуації навколо критичних об'єктів.

Припускаємо, що такі матеріали у ЗМІ сприймаються як «залякування», а пікова інтенсивність пошуку, ймовірно, може свідчити про панічні настрої серед населення.

Питання «вплив війни на довкілля» не знайшло відгуку в пошукових запитах. І це попри значну популярність теми забруднення довкілля. Припускаємо, що в аудиторії сформоване певне сприйняття, у якому «довкілля забруднюють», але «війна впливає на екологію». Саме це показують пошукові запити.

3.2 Термін «екоцид» у медіаполі українських ЗМІ

Екоцид / Екоци́д (від грец. οίκος – будинок і лат. caedo – вбиваю) – масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Поняття «екоцид» почало активно використовуватися з 70-х років ХХ століття.

Екоцид є кримінально караним діянням в українському праві. Згідно з Кримінальним кодексом України карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

У період до повномасштабного вторгнення термін «екоцид» практично не резонує у ЗМІ й не розкривається в науковому значенні, а вживається зрідка в контексті Кримінального кодексу України, де згідно зі ст. 441 ККУ екоцид – «масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу».

Зокрема, у 2021 році ЗМІ пишуть про екоцид, висвітлюючи тему «Вода для Криму: в Росії відкрили справу проти України за "екоцид"» або обговорюючи штрафні санкції за екоцид чи розповідаючи про практику міжнародного права, де злочини проти довкілля у міжнародному праві пропонують прирівняти до геноциду. Загалом за 2021 рік термін згадується приблизно у 100 статтях, значна частина яких висвітлює міжнародні події.

Як зазначається в публікації «Детектор-медіа»,^[7] на міжнародній арені термін «екоцид» уперше використав прем'єр-міністр Швеції Улоф Пальме на Конференції ООН із навколишнього середовища в Стокгольмі 1972 року, де він вимагав ухвалити міжнародний закон проти масового знищення екосистем. Попри гучний заклик, який пролунав пів століття тому, у міжнародному кримінальному праві термін «екоцид» офіційно досі не застосовується.

У листопаді громадська організація UAnimals на сайті Change.org створила міжнародну петицію до ООН та Європейського парламенту із закликом покарати росію за екологічні злочини під час війни. Це стало одним з інформаційних приводів, що посилив присутність терміна в ЗМІ. UAnimals також запустила міжнародну інформаційну кампанію #StopEcosideUkraine із залученням зірок.

Протидія екоциду є одним із 10 пунктів формули миру, запропонованої Володимиром Зеленським під час саміту G19 у листопаді 2022 року.

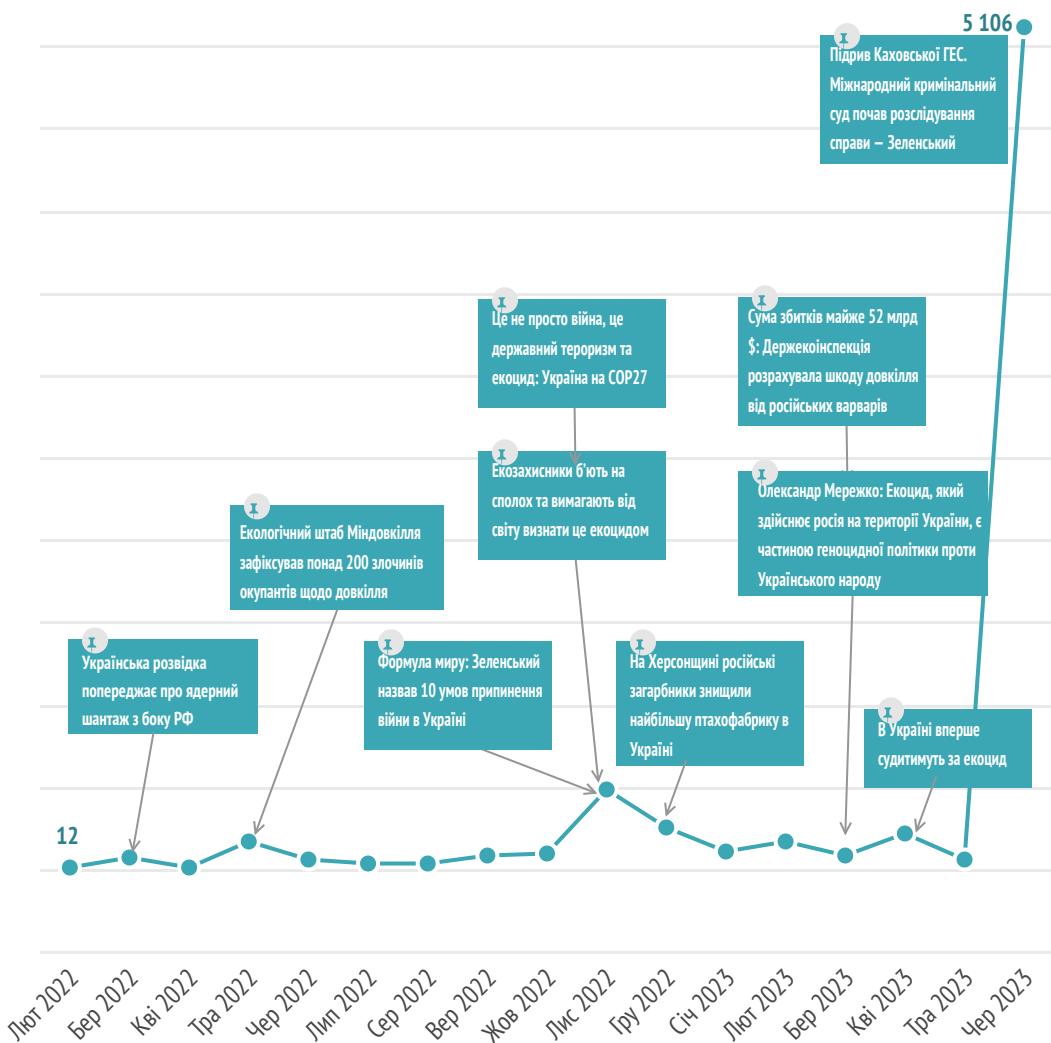
Усі вище перераховані меседжі фокусують увагу аудиторії на екоциді як правовому явищі, яке тягне за собою відповідальність, проте не розкривають наукового підґрунтя, що могло б підсилити вимоги покарання росії за злочини екоциду в Україні. Екологи відіграють дуже важливу роль у фіксації цих злочинів, адже саме вони найкраще знаються на змінах довкілля й можуть їх фахово оцінити.

^[7] Війна й екологія: що спільного в Україні з Кувейтом

3.2 Термін «екоцид» у медіаполі українських ЗМІ

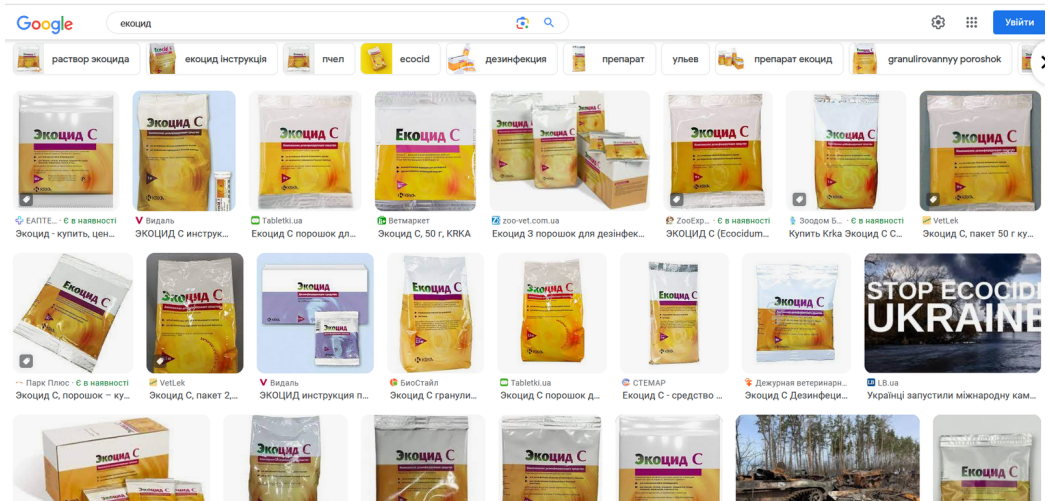
Після повномасштабного вторгнення росії присутність терміна «екоцид» в українських ЗМІ різко зростає.

Динаміка резонансу та основні інформаційні приводи «екоциду»

3.2 Термін «екоцид» у медіаполі українських ЗМІ

За зростаючої динаміки повідомлень пошукова выдача Google^[8] за словом «екоцид» українською мовою в анонімному пошуковому вікні^[9] або з використанням VPN для різних країн видає результат, далекий від злочинів росії в Україні. Ймовірно, пошукова выдача створена штучно з метою нівелювати реальність, яка стоїть за використанням терміна. Водночас присутність слова в українських ЗМІ не є достатньою, щоб домінувати в пошуковій выдачі Google.

«На жаль, такі випадки з рекламним піаром на префіксі "еко-" зовсім не сприяють підвищенню рівня екологічної освіченості пересічних українців, зокрема й покращенню розуміння суті екоциду».

Богдан Кученко, фахівець кліматичного відділу ГО «Центр екологічних ініціатив "Екодія"»

[8] Пошук здійснено 25.08.2023

[9] Метод пошуку в Google, який мінімілізує вплив раніше переглянутого контенту. У режимі анонімного перегляду Chrome не зберігає локальну історію дій у вебпереглядачі.

3.2 Термін «екоцид» у медіаполі українських ЗМІ

Аналіз динаміки та інформаційних приводів вказують, що

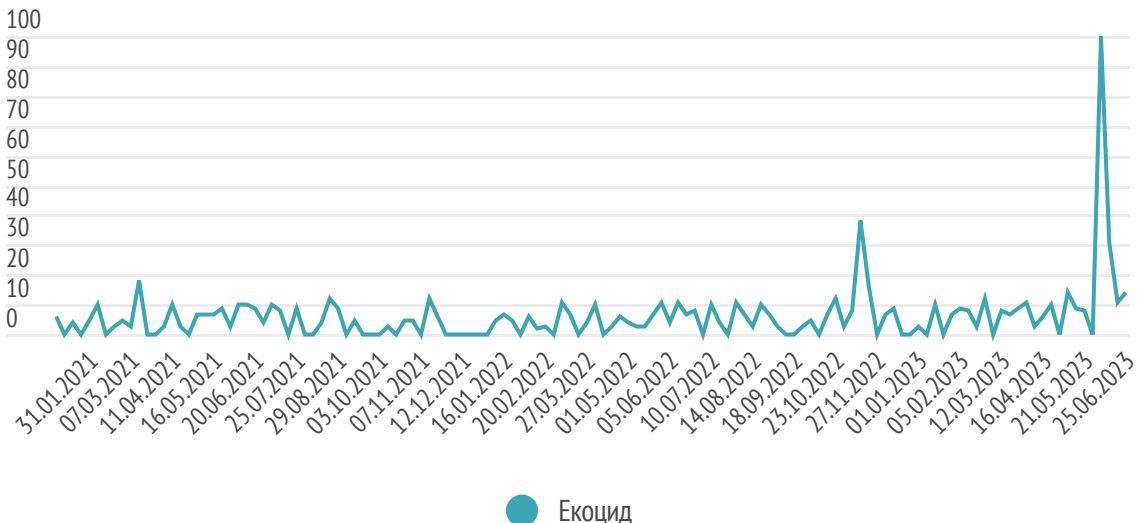
термін і досі стихійно присутній у медіаполі та залежить від резонансу окремих новин. Водночас постійна присутність слова у статтях та заявах і публікаціях професійних екологічних ініціатив або громадських організацій сприятиме підвищенню розуміння серйозних наслідків екологічних порушень та посилюватиме тиск на міжнародну спільноту щодо визнання злочинів екоциду та запровадження нових санкцій проти рф.

Наприклад, активне поширення ініціатив громадської організації UAnimals у ЗМІ вказують на важливу роль, яку відіграють громадські активісти та незалежні медіа у висвітленні проблеми екологічних злочинів.

Припускаємо також, що сталий резонанс в медіаполі терміна «екоцид» допомагає привертати увагу широкої аудиторії до екологічних проблем. Це важливо для формування громадського обговорення та сприяння прийняттю екологічно відповідних рішень на всіх рівнях.

Аналіз Google Trends підтверджує припущення, що українська аудиторія ближче зіткнулася з використанням терміна «екоцид» зовсім нещодавно – у момент підриву росіянами Каховської ГЕС.

Пошуковий запит «екоцид» у Google

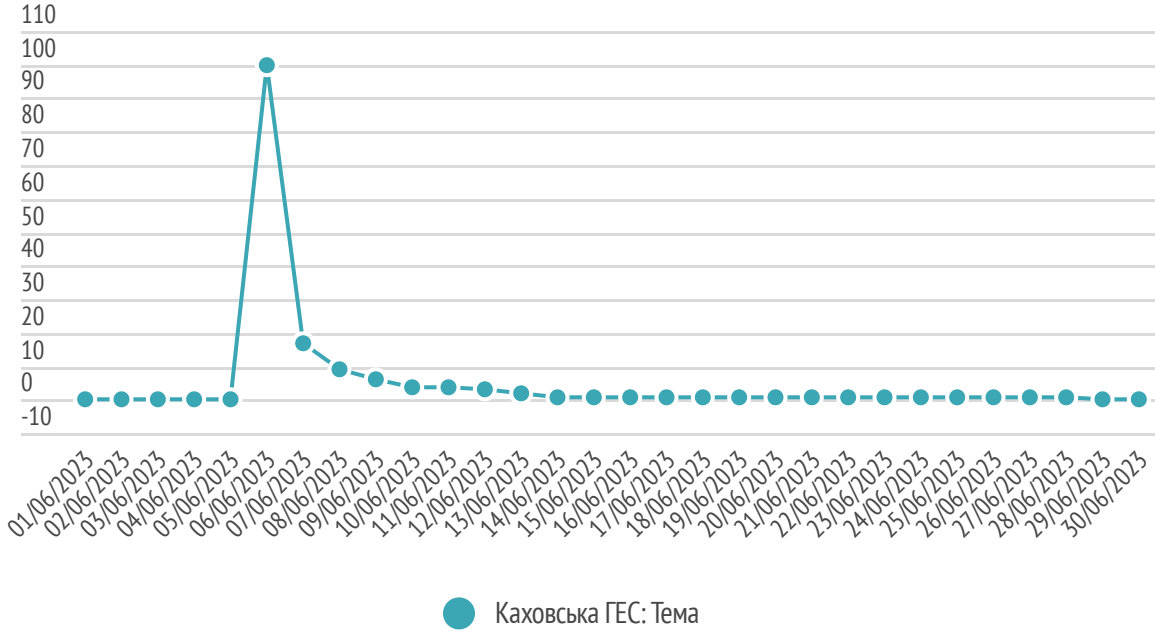

● Екоцид

3.2 Термін «екоцид» у медіаполі українських ЗМІ

Аналіз пошукових запитів у Google вказує, що інтенсивність пошуку має тільки дві пікові точки: у листопаді 2022 року (припускаємо резонанс навколо ЗАЕС) та в червні 2023 року, що зумовлено подіями на Каховській ГЕС. Далі детальніше про ГЕС.

Пошуковий запит «Каховська ГЕС» у Google

Пікова точка пошуку – 6 червня. Уже 7 червня тема отримала тільки 17 балів, а з 10 червня – менш ніж 5 балів. Ми також провели аналіз суміжних пошукових запитів, як-от «наслідки підриву Каховської ГЕС» та «рівень води Каховської ГЕС», що мають дані для аналізу. Проте такі пошукові запити, як «вплив на довкілля чи/та екологію через підрив Каховської ГЕС», «відбудова Каховської ГЕС» та суміжні, мають недостатньо даних, тобто аудиторія неактивно або ж зовсім не шукала ці словосполучення.

Цікаво, що, зіставивши інтенсивність пошуку запитів «вплив війни на екологію» і «Каховська ГЕС» у травні та червні, ми побачили, що у травні в умовний період «нагнітання у ЗМІ» аудиторія максимально активно шукала і вплив війни на екологію, і тему Каховської ГЕС. «Момент очікування» драйвив інтенсивність пошукових запитів. У червні, коли біда сталася, аудиторія не цікавилася впливом на екологію, а переважно гуглила наслідки підриву в пошуках доказів, фото та свідчень із затоплених територій.

Підрив ГЕС зосередив увагу аудиторії на практичних аспектах – де затопило і як допомогти. Дискурс навколо довікільевого аспекту не потрапив у Google Trends у червні 2023.

Розділ 4

Присутність довкіллевої тематики в соціальних мережах

4.1 Соціальні платформи

Медіаполе тематики соціальних мереж складається з 1,5 мільйона повідомлень, 34% з яких – новина про підриг Каховської ГЕС у червні 2023 року.

Період 24.02.2022-30.06.2023 Частка ГЕС, на базі згадок у червні 2023
ЗГАДУВАННЯ

1 498 780 постів

34%

ЗАЛУЧЕННЯ

49 328 557 реакцій

50%

ПЕРЕГЛЯДИ

1 571 395 974 перегляди

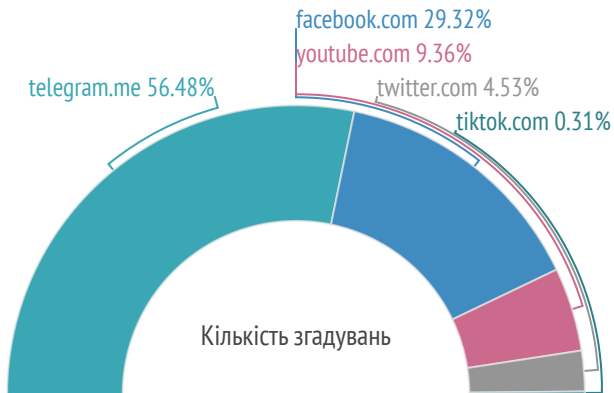
61%

Підриг дамби росіянами подвоїв залучення в соціальних мережах і вплинув на кількість переглядів – 961 мільйон раз була переглянута інформація про вибух у Каховці в Telegram-каналах (90%), YouTube (7%) чи TikTok (3%), що становить 61% усіх переглядів довірливої тематики.

4.1 Соціальні платформи

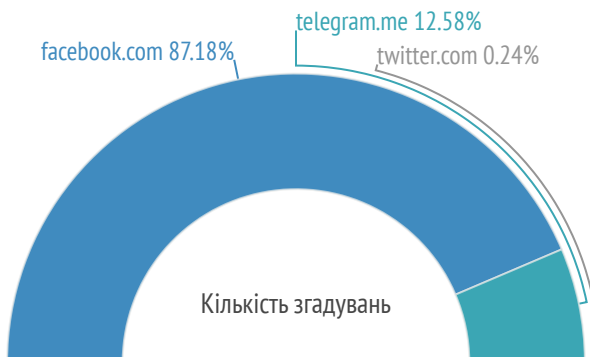
Кількість згадок на тему Каховки вказує на те, що Telegram був основною платформою поширення новин.

Розподіл за соціальними платформами резонансу новини про підлив Каховської ГЕС росіянами

Проте аналіз соціальних мереж до червня 2023 року без інфоприводу стосовно Каховської ГЕС вказує, що Facebook залишається основною соціальною платформою для поширення інформації про стан довкілля.

Розподіл новин довкіллевої тематики за соціальними платформами в період лютий 2022–травень 2023 року

4.1.1 Telegram

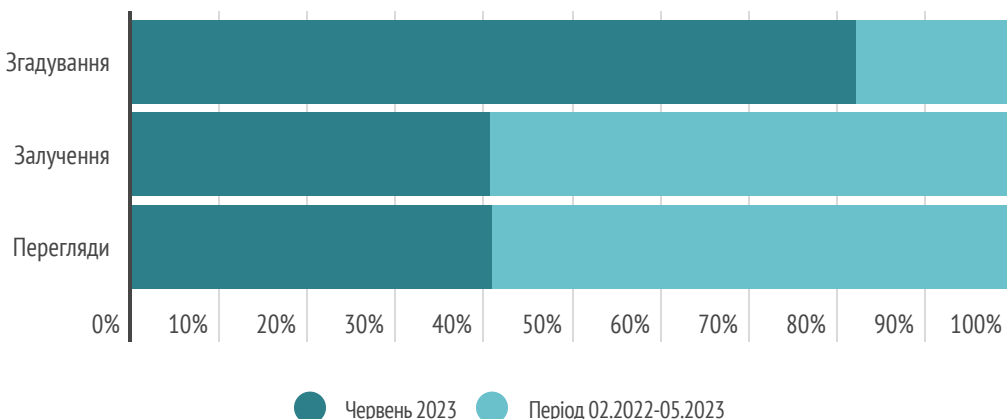
Наведені в попередньому параграфі дані поширення дають нам змогу припустити, що Telegram як канал комунікації ефективно діє у випадках виникнення потреби в миттєвій і масово поширеній інформації.

Як підтвердження вищенаведеного припущення варто вказати, що основними темами, які активно поширювалися через Telegram, були такі: трагедія Каховської ГЕС (82% усіх повідомлень у Telegram), напруженість від потенційної загрози ядерних атак, проблеми з енергопостачанням та забруднення повітря.

У медіаполі Telegram також присутні повідомлення (проте у значно меншій кількості), пов'язані із захистом та відновленням довкілля, сортуванням сміття, проблематикою забруднення водних ресурсів, питаннями знищення заповідників та відновлення навколишнього середовища.

Довкілля тема резонує в новинних Telegram-каналах із великою кількістю підписників, що забезпечує охоплення аудиторії. І це не дивно, оскільки теми, які резонують найбільше, перетинаються з аджендою потенційних загроз у воєнний період. Залучення в Telegram під постами довіллієвої тематики сягає 14 млн контактів без теми Каховської ГЕС та ще додатково 20 млн реакцій за темою підриву дамби тільки в червні 2023 року.

Залучення та охоплення повідомлень у Telegram

4.1.1 Telegram

Моніторинг соціальних мереж виявив не так багато професійних Telegram-каналів, що пишуть про стан довкілля та проблеми захисту навколишнього середовища в Україні.

Перелік Telegram-каналів, які спеціалізуються на довкіллевій тематиці (список складено в довільному порядку)

Міндовкілля	https://t.me/mindovkillia
SaveDnipro • Еко новини	https://t.me/SaveDnipro
Держекоінспекція Online	https://uk.tgstat.com/en/channel/@deionline
Журнал лідера сталого розвитку	https://t.me/ecobusinessua
ЕкоРубрика	https://t.me/ecorubic
Чат бот Екорішень	https://t.me/ecorishennya_bot
UNCG новини	https://t.me/ngo_uncg
Ліси України	https://t.me/forestsofukraine
Міністерство лісу	https://t.me/ministrles
Державна екологічна інспекція Південно-Західного округу	https://t.me/derzhecoinstekciya_pivdenno_zah
Ecotown	https://t.me/ecotown
Щоденник природи	https://t.me/natureeveryday
Подільський лісовий офіс	https://t.me/kmlis_ua
Артем Приходько, Голова ГО «Людяв від Людей» та «Українське Товариство Охорони Природи»	@artprykhodko

Зазначимо, що охоплення цих ресурсів в рази, а точніше, в сотні разів поступається новинним виданням. Тому загальна аудиторія всіх вказаних каналів, згідно з кількістю підписників, сягає 3,5 тис.-4 тис. читачів.

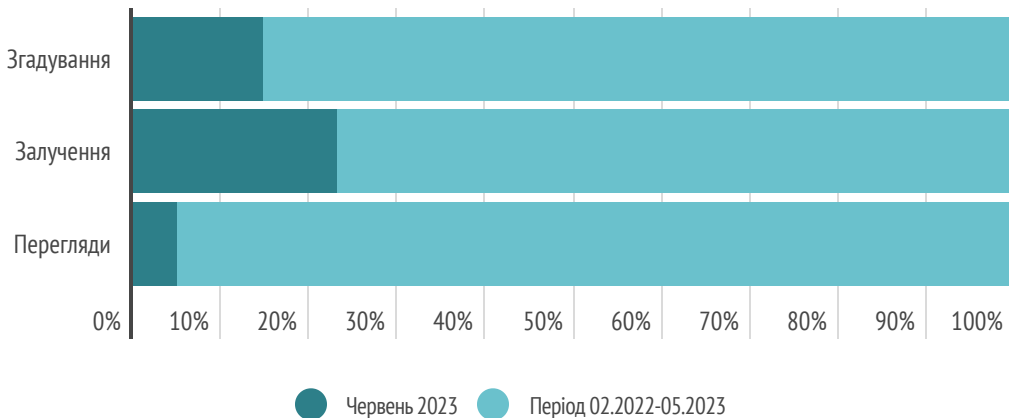
Facebook усе ще залишається важливою соціальною мережею для підтримки та розвитку дискурсу. Проте варто зауважити, що мережа має свої обмеження щодо цільової аудиторії. Останні дослідження свідчать: найактивнішою аудиторією залишається покоління 37+. Це необхідно враховувати під час планування комунікаційних кампаній.

4.1.2 Facebook

Facebook залишається основною соціальною платформою для поширення інформації про стан довкілля. Соцмережа також використовується для планової комунікації з аудиторією та дискурсу.

Залучення та охоплення повідомлень у Facebook

Приклад резонансу в соціальній мережі Facebook теми за будови Свидовця

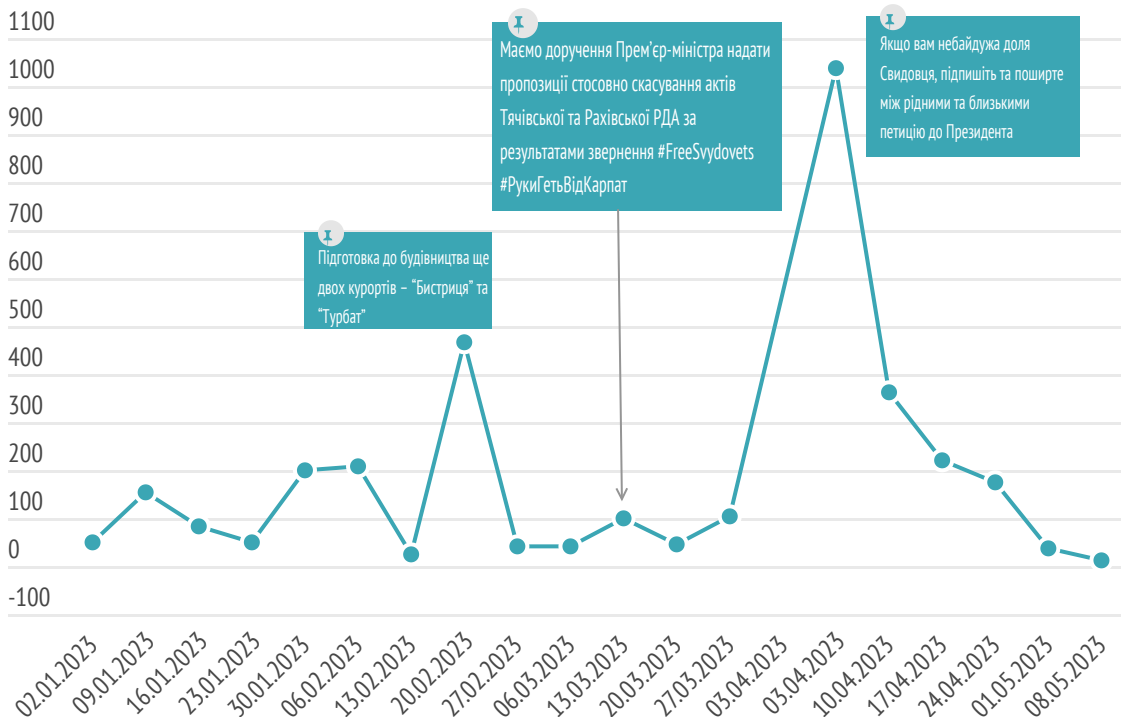

Приклад планової комунікації у Facebook – резонанс навколо за будови Свидовця. Його вибрано довільно, ґрунтуючись на тому, що посилання на петицію на сайті Президента України було поширено 1,5 тис. разів у Facebook. Окрім цього, 97% згадок припадає саме на платформу Facebook. Аналіз поширення вказує, що основним джерелом новин та резонансу є акаунт [Free Svydovets](#), де за період аналізу опубліковано 365 постів, поширених методом репосту, що збільшило присутність у 10 раз (кількість репостів і додаткових репостів – 3046).

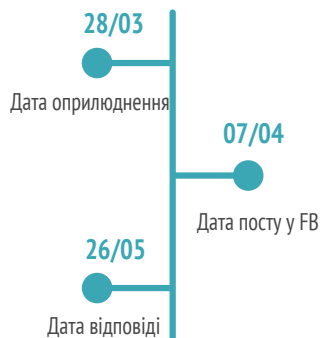
4.1.2 Facebook

Динаміка згадок теми забудови Свидовця у Facebook демонструє комунікацію, яка підтримується протягом певного періоду (декількох місяців) з метою досягти розголосу та забезпечити підписання петиції достатньою кількістю громадян.

Організація через однодумців, яких уже було згуртовано на власному Facebook-каналі, і через постійні планові пояснення щодо загрози довкіллю Свидовця, тобто через регулярну комунікацію, збрала необхідну кількість підписів та отримала відповідь на петицію.

4.1.2 Facebook

Які статті отримали найбільше залучення в соціальній мережі Facebook^[7]

Згідно з останніми дослідженнями [Internews](#) Facebook втратив позиції у споживанні новин: цей показник знизився з 43% у 2021 до 25% у 2022, проте 51% респондентів усе ще надає перевагу Facebook для спілкування. Водночас 43% українців, які тимчасово перебувають за кордоном,^[10] отримують новини саме з мережі Facebook.

За 2022 рік українська аудиторія Facebook зменшилася на 2,05 мільйона^[11]. Про це йдеться в дослідженні комунікаційної агенції PlusOne. Після падіння аудиторія Facebook становить 13,7 мільйона користувачів. Спад користування соцмережею зафіксували майже в усіх областях та обласних центрах, особливо у прифронтових зонах та тих, що постійно під обстрілами росіян. Західні області та міста теж втрачали аудиторію. Сьогодні перевагу Facebook надають користувачі віком 32+.

Зважаючи на такий портрет аудиторії, порівняння реакцій під поширеними публікаціями в зазначеній соціальній мережі може вказувати на певні тренди інформаційних приводів, які отримали найактивніший відгук серед цільової аудиторії.

За період лютий 2022–червень 2023 система моніторингу виокремила публікації з найвищим рейтингом реакцій у соціальних мережах.^[12]

*Під залученням у соціальних мережах мається на увазі кількість репостів, лайків та коментарів, що були обраховані під постом-публікацією вказаної статті на офіційній сторінці видання у Facebook

^[10] Дослідження «Опори», 2023 рік

^[11] Дослідження комунікаційної агенції PlusOne

^[12] Приклади відібрано із 50 найрейтинговіших публікацій, які після поширення на сторінках видань у соціальній мережі Facebook сукупно отримали 627 952 реакції. Аналіз проведено платформою Youscan

Публікації з найвищим рейтингом реакцій у соціальних мережах

«На Одещині врятували песика, який дрейфував по морю на дошці (відео)»

Tsn.ua, 09.06.23

«Місцеві мешканці повідомили, що тварина плавала на дошці, яка була уламком якоїсь будови. Організація Animal SOS Odessa повідомила, що песика привезли до них вночі, наразі він лікується у клініці».

76 279
реакції

«Канадська дослідниця: Українці виграють інформаційну війну»

DW.com, 10.02.2022

«Минулої п'ятниці світ прокинувся з похмурою реальністю нападу Росії на Запорізьку АЕС. Може про це ще зарано запитувати, але чи є тут якийсь урок для нас? Я сподіваюся, що це не налаштує людей проти атомної енергетики, тому що, коли ця війна закінчиться, нам і надалі доведеться займатися зміною клімату. І це те, над чим ми повинні дуже серйозно подумати. Як ми зможемо зміцнити Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), яке зараз відповідає за атомні електростанції, і яке вже висловило намір перевірити цю електростанцію. Нам доведеться серйозно подумати, чи будемо ми продовжувати будувати атомні електростанції та про способи їхнього захисту на випадок війни».

55 942
реакції

«В Іршаві палія трави примотали до дерева (ФОТОФАКТ)»

Mukachevo.net, 16.03.2022

«Відео з місця події поширювали у мережі вчора, 15 березня. Зазначимо, останнім часом на Закарпатті збільшилась кількість випадків підпалу трави. В основному горіло на Ужгородщині -22 випадки та Мукачівщині -16 випадків. Також зафіксовано 8 займань в екосистемах Берегівського району та 7 – на Хустщині».

26 243
реакції

«Великий Луг»

Zbruc.eu, 11.06.2023

«Знищення Каховської ГЕС – не просто воєнний злочин, про який говоритимуть десятиліттями. Це ще й можливість згадати про інший злочин Росії, тоді у вигляді Радянського Союзу, злочин цивілізаційний – знищення Великого Лугу, що практично сховався під гладдю водосховища. У роки будівництва Каховської ГЕС тужити про Великий Луг можна було хіба що у емігрантських виданнях – та й там можна було зіткнутися із запереченнями, що йдеться про прогрес, заради якого доводиться жертвувати звичним ландшафтом».

16 706
реакції

Публікації з найвищим рейтингом реакцій у соціальних мережах

«Врятований в Херсоні мейн-кун став зіркою Мережі»

Tsn.ua, 15.06.2023

16 808
реакцій

«До останнього літні люди, попри вмовляння рідних, не хотіли виїжджати з квартири і коли окупанти підірвали Каховську ГЕС. Зрештою, коли вода піднялася надто високо - пару вивезли рятувальники до місцевої лікарні. Знайти і забрати тоді kota не було можливості, бо рятувальники працювали під обстрілами...»

«На Херсонщині фермер дві доби боровся з повинню і врятував урожай»

Obozrevatel.com, 16.06.2023

12 707
реакцій

«На Херсонщині фермер дві доби боровся з повинню і врятував урожай. Відео На Херсонщині фермер врятував майбутній урожай від повені після підриву окупантами Каховської ГЕС. Відео з врятованим полем показав аграрій Віктор Свідерський».

«У Тернополі науковці створили генератор на біовідходах»

Shotam.info, 14.01.2023

12 333
реакції

«Під час спалювання біовідходів, отримується тепла енергія, і саме вона дозволяє повністю відмовитися від природного газу», – каже пан Федорейко. Також науковець закликає не порівнювати біовідходи і деревину. Якщо поглянути з погляду еколога то під час спалювання деревини ми завдаємо великої шкоди екології – залишаємо її без "легень". А якщо замість деревини у топку підуть біовідходи, то ми навпаки рятуємо навколишнє середовище від небажаних газів, що виділяються під час гниття того ж лушпиння та качанів».

«На "Сумихімпром" стався витік аміаку: що робити при отруєнні»

Tsn.ua, 21.03.2023

11 800
реакцій

«Правила поведінки в умовах викиду (випливу) аміаку: виходити із зараженого району необхідно перпендикулярно напрямку вітру; якщо немає можливості вийти з району зараження, необхідно укритися в укриттях, підвалах, квартирах (будинках), попередньо загерметизувавши вікна, двері, вентиляцію (бажано тканиною, змоченою в лимонній кислоті або слабкому розчині оцту чи води); в квартирі (будинку) бажано пройти до ванної кімнати та включити душ на мілке розпилення (вода поглинає аміак із повітря), вентиляцію не включати».

Представлені приклади свідчать про декілька важливих аспектів:

1

Різноманітність тематик: користувачі Facebook цікавляться різними темами, зокрема екологічними проблемами, соціальними історіями про порятунок тварин та науковими досягненнями. Це підтверджує, що читачі проявляють інтерес до різноманітних аспектів навколишнього середовища, а не зосереджені лише на особистих зворушливих історіях про тварин.

2

Підтримка актуального дискурсу: статті про екологічні наслідки війни та знищення Каховської ГЕС отримали високу кількість реакцій, що показує актуальність цих тем у контексті війни в Україні. Читачі проявляють здатність до реагування на серйозні екологічні проблеми та ризики.

3

Відсутність маніпуляцій і фейкових тверджень: важливо, що серед 50 найрейтинговіших публікацій, які залучили найбільше уваги у Facebook, не знайдено маніпулятивних чи фейкових матеріалів. Це свідчить про те, що читачі проявляють критичний підхід до інформації та підтримують правдиві й об'єктивні статті.

4

Різноманітні джерела: публікації, що отримали найбільше залучення, походять з різних джерел – національних, регіональних онлайн-видань та ековидань. Це показує, що читачі беруть інформацію з різних видань і шукають різноманітність у підходах до представлення новин.

4.1.3 Twitter

В Україні Twitter, так само як і Telegram, здобув популярність, якої не мав до 24 лютого. Головними причинами стали цензура майданчиків Meta щодо теми російського вторгнення в Україну та постійна відсутність світла після атак на критичну інфраструктуру країни.

Проте частка повідомлень у Twitter залишається незначною в кількісному порівнянні з іншими соціальними платформами – приблизно 2% всього медіаполя. Залучення сягає 194 720, 98% з яких є реакціями під новинами про Каховську ГЕС. Пости у Twitter також зібрали 11 мільйонів переглядів, знову ж таки 97% – це матеріали в червні 2023 року, пов'язані з підривом ГЕС.

Комунікація у Twitter залишається важливою передусім для закордонних стейкхолдерів: міжнародних організацій, представників влади, інших ключових персон, що впливають на рішення на міжнародній арені. Для них традиційно ця соціальна платформа залишається одним із найважливіших майданчиків для комунікації. Меседжі, скеровані на міжнародну спільноту, обов'язково повинні транслюватися через цю соціальну платформу.

Нові реалії України диктують також нові технічні умови. Сьогодні для швидкої та термінової комунікації варто використовувати канали, які потребують мінімальної якості мобільного інтернету: Twitter, розсилки в месенджерах^[13]. Якщо діяльність ваших організацій пов'язана з постійними оновленнями даних щодо загроз доквіллю, варто розвивати свій профіль у Twitter.

^[13] [Які соціальні мережі потрібні бізнесу у 2023](#)

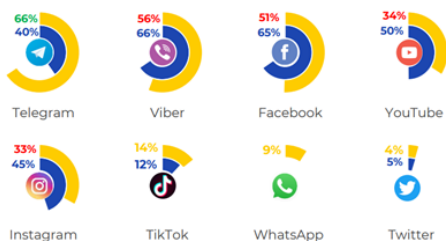
4.1.4 Instagram

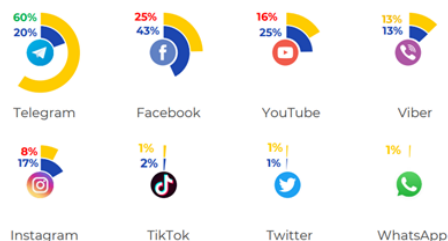
Дослідники plusone^[14] оприлюднили дані про те, що у 2022 році аудиторія українського Instagram впала на 4 млн користувачів. Відчутний показник спаду зафіксували майже в усіх областях, особливо у прифронтових зонах та тих, які постійно під обстрілами росіян. Західні області та міста теж втрачали аудиторію. Натомість на Одещині та Дніпровщині кількість користувачів Instagram за пів року не змінилася, а на Київщині навіть зросла на 4%. Найбільший спад – у Херсонській, Запорізькій, Закарпатській, Кіровоградській та Миколаївській областях. Серед 18-35-річних українців понад 60% є користувачами Instagram. Загалом Instagram випереджає Facebook за часткою користувачів серед українців до 31 року. А вже від 32 років користувачі надають перевагу Facebook. Найбільше прихильників соцмережі серед 35-річних – 400,1 тис., а у віковій групі 65+ їх сукупно 1 млн. В Instagram жіноча аудиторія переважає чоловічу в усіх вікових категоріях, окрім 23-річних. З 44 років жінки випереджають чоловіків удвічі.

Інше дослідження споживання медіа, проведене організацією «Internews Україна» вкінці 2022 року також свідчить про те, що аудиторія користувачів Instagram як джерела новин чи мережі спілкування зменшилася приблизно на 10%, якщо порівняти з результатами 2021 року.

Користування соціальними мережами для спілкування, 2021-2022

Переважна мережа для отримання новин у соціальних мережах, 2021-2022

■ 2022 ■ 2021

Запитання: Якими соцмережами Ви користуєтесь для спілкування принаймні раз на місяць? Який із соціальних мереж віддає перевагу для отримання новин?

База: Користувачі інтернету, 2021 N=1413, 2022 N=1319
Споживачі новин із соціальних мереж, 2021 N=1358, 2022 N=1079

X / x - значує більше / менше на рівні 95% порівняно з попередньою хвилиною 25

^[14] <https://plusone.com.ua/research/>

4.1.4 Instagram

Під час дослідження довкілєвої тематики в медіапросторі 2019-2021 років у Instagram було знайдено менш ніж 1% повідомлень медіаполя, тому під час другої хвилі соціальну мережу не було додано до платформ дослідження. Instagram – мережа для відео- та фотоконтенту у форматі постів чи сторіз. Саме такий формат притягує молодь, проте ускладнює контекстний пошук за ключовими словами.

Далі наводимо декілька прикладів зі сторінок громадських організацій екологічних ініціатив з когорти ЕРАІУ, які активно просувають свою діяльність через Instagram-канали. Потенційно молодь є рушійною силою екологічних ідей і просування екоповедінки (так є і на міжнародному рівні), тому екологічна інформація мала б викликати інтерес на платформі, де найбільше комунікує молодь.

Відповідно до даних соціологічної агенції «Фама» за 2023 рік, зібраних у межах дослідження РАЦ «Суспільство і довкілля», респонденти віком 25-39 років є найбільш прихильними до впровадження екологічних підходів під час процесів відновлення.

ГО «Центр екологічних ініціатив "Екодія"»

«Екодія» активно підтримує комунікацію в Instagram. Важливо врахувати, що в ГО є комунікаційний відділ, який робить ставку на фахове інформування громадськості щодо довкілєвих питань. У команді над створенням текстів і візуалу та просуванням постів працює кілька людей. Наразі у профілю є понад 9 тис. підписників. ГО публікує контент у середньому 1-2 рази на тиждень. Це переважно інформаційні матеріали, експлейнери, волонтерська ініціатива організації (збір на сонячні панелі для військових). Найбільше охоплення мали:

- інфокарусель про вплив війни на ґрунти та якість їжі (спільний пост зі «Свідомими». Це розповсюджена практика колаборацій, яка значно збільшує охоплення та залученість аудиторії): <https://www.instagram.com/p/CuHtCaklNgI/>
- інфокарусель про різноправ'я: https://www.instagram.com/p/Csjlam_tF-U/?img_index=1
- рілс про екозвички: <https://www.instagram.com/reel/Cpk4UxGtdO9/>

4.1.4 Instagram

ГО «Нуль відходів Львів»

Організація має розвинену і наповнену Instagram-сторінку з 5040 підписниками.

Найбільшого охоплення за останній рік набирали пости й рілси про компостування – один зі шляхів розв'язання проблеми потрапляння відходів на полігони. Тема наразі привертає все більшу увагу громадськості, зокрема і в Україні:

- пост про компостери в Будапешті: <https://www.instagram.com/reel/CpxDFiWtVrY/>
- рілс про збір органіки: <https://www.instagram.com/reel/CoNUZZrAhF2/>
- рілс про органіку на полігонах: <https://www.instagram.com/reel/CuZMDPxPiWL/>
- пост про правильний збір органіки: <https://www.instagram.com/p/CuZlIjMYNEko/>

ГО «Суспільний проект "Еколтава"»

Сторінка має 1842 підписники і висвітлює регіональну проблематику.

Великих охоплень пости не мають, але якщо розглядати у вакуумі, то найбільшу кількість реакції отримали такі публікації:

- про появу сортувального центру в Полтаві: <https://www.instagram.com/p/Ctl4MIONaiC/>
- про початок роботи сміттєпереробного заводу в Житомирі: <https://www.instagram.com/p/CpCckTKtMcd/>
- про початок кампанії «Посади»: https://www.instagram.com/p/Cqr_rz8NUck/

ГО «Збережи Дніпро»

Екаунт має 1424 підписники. Часто публікується новий контент.

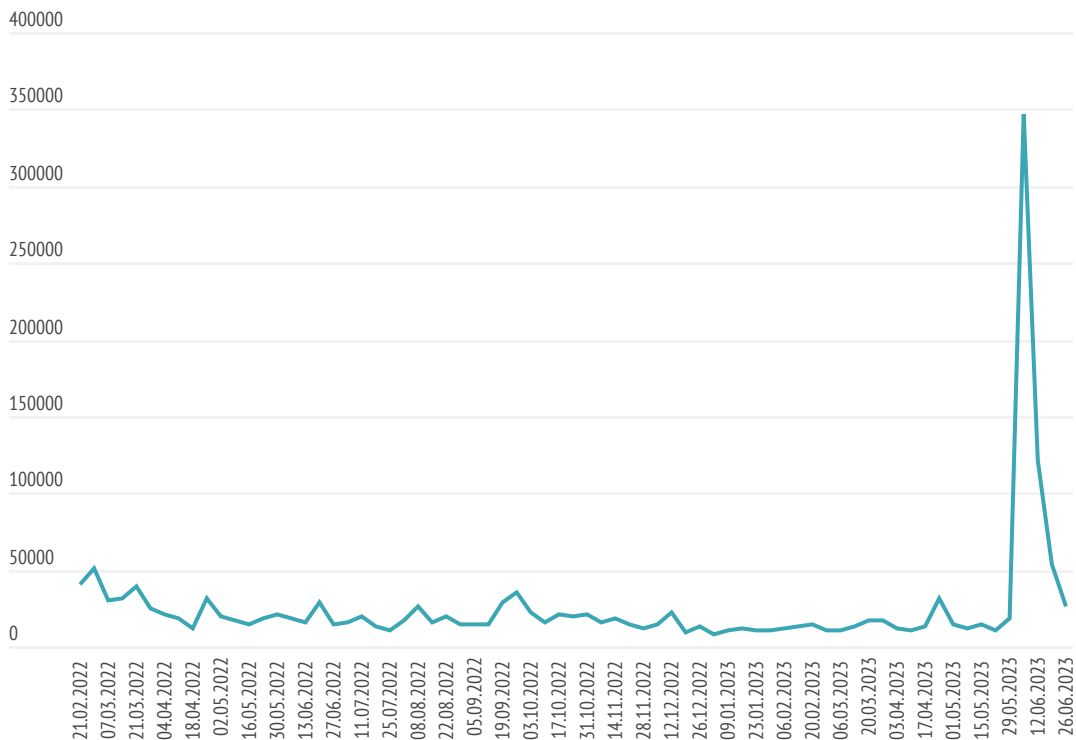
За 2023 рік найбільше реакцій (органічних і неорганічних) отримали пости на «тригерні теми»:

- «екозради» щодо постанови КМУ 272:
<https://www.instagram.com/p/Csb6COglTp/>
- ситуація на Каховській ГЕС:
<https://www.instagram.com/p/CvcVA5BoyNF/>
- обстріл Павлограду: https://www.instagram.com/p/CrvoAtpt_6b/

4.2 Динаміка резонансу в соціальних мережах

Характеристика резонансу в соціальних мережах за 24.02.2022-30.06.2023

Теми пікових резонансів вказують на наступне:

1

Тема роковин трагедії на Чорнобильській АЕС продовжує бути інформаційним приводом резонансу. Як і в дослідженні за 2019-2021 роки, попри зміни зовнішніх обставин, пости про роковини трагедії набирають максимальне поширення. Резонанс значно вищий, ніж, наприклад, від новини про влучення російської ракети в пункт заховання ядерних відходів.

2

Ядерна загроза й усі дотичні інформаційні приводи залишаються головною темою в соціальних мережах відповідно до резонансних піків.

3

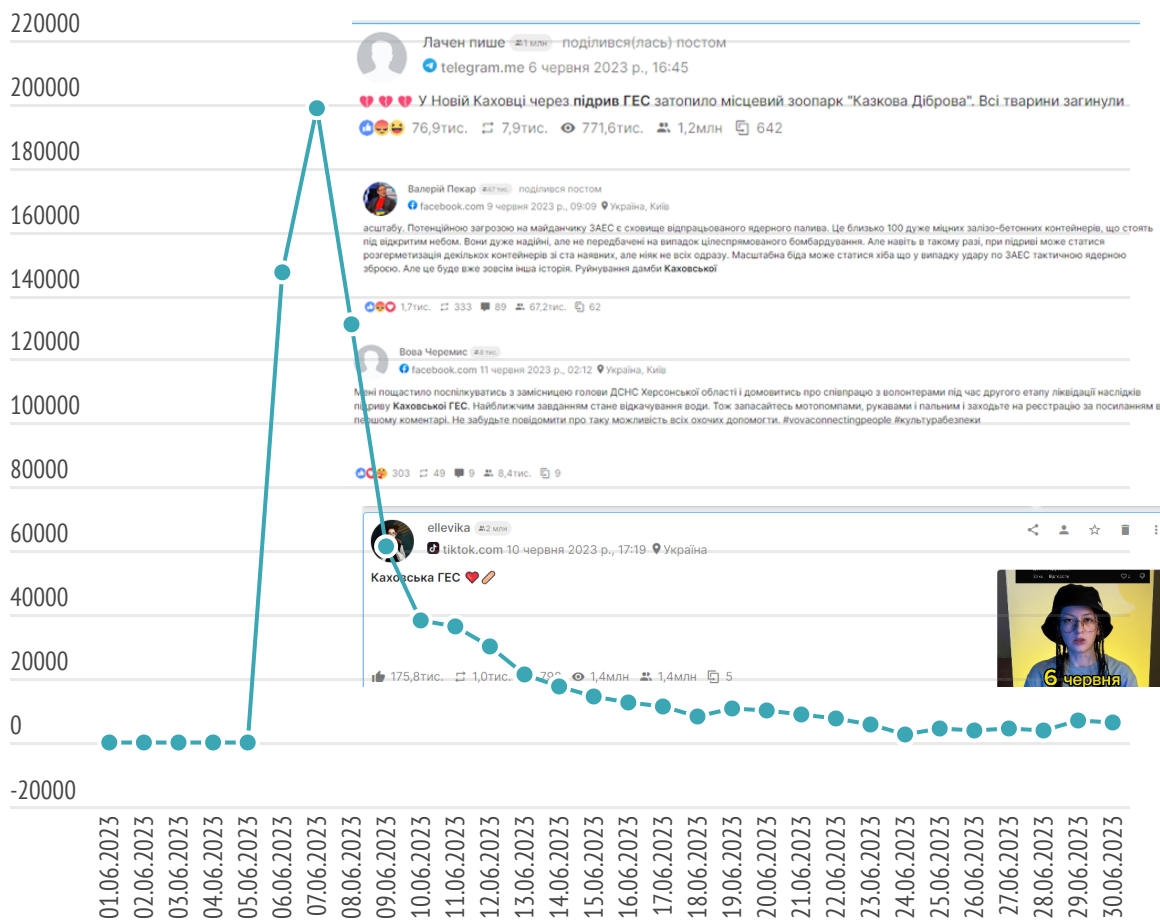
Інфоприводи зі значно нижчим резонансом, як порівняти з резонансними темами, вказують на те, що увага аудиторії сфокусована на одній-двох темах і мінімально поширюється на інші теми. Аудиторія не готова «відволікатися» на позавоєнну тематику. Це значно ускладнює просування інформації про нагальні довкілєві виклики, які існували як до повномасштабного вторгнення, так і сьогодні. Наприклад, новина про День охорони навколишнього середовища має мінімальну пікову точку на графіку. Проте дослідження 2019-2021 років також виявило, що у квітні 2021 року схожий інфопривід – День Землі чи/та День довкілля» отримав максимальне поширення. Залучення склало 544 тис. контактів.

4.2.2 Характеристика резонансу в соціальних мережах за червень 2023

Резонанс, пов'язаний з підривом росіянами Каховської ГЕС, домінує в червні. Тема є найбільш резонансною за весь період дослідження.

Резонанс навколо Каховської ГЕС. Червень 2023 рік

Лачен пише 1 тис. поділився(лась) постом
 telegram.me 6 червня 2023 р., 16:45
 ❤️❤️❤️ У Новій Каховці через підри夫 ГЕС затопило місцевий зоопарк "Казкова Діброва". Всі тварини загинули.
 🗨️👍👎 76,9тис. 📄 7,9тис. 👁️ 771,6тис. 👤 1,2млн 📧 642

Валерій Пекар 3 тис. поділився постом
 facebook.com 9 червня 2023 р., 09:09 📍 Україна, Київ
 асигтабу. Потенційною загрозою на майданчику ЗАЕС є сквище відпрацьованого ядерного палива. Це близько 100 дуже міцних залізо-бетонних контейнерів, що стоять під відкритим небом. Вони дуже надійні, але не передбачені на випадок цілеспрямованого бомбардування. Але навіть в такому разі, при підриві може статися розгерметизація декількох контейнерів зі ста каевиків, але між не всіх одразу. Масштабна біда може статися хіба що у випадку удару по ЗАЕС тактичною ядерною зброєю. Але це буде вже зовсім інша історія. Руїнування дамби Каховської.

Вова Черемис 3 тис.
 facebook.com 11 червня 2023 р., 02:12 📍 Україна, Київ
 Мені пощастило поспілкуватися з замісницею голови ДНС Херсонської області і домовитись про співпрацю з волонтерами під час другого етапу ліквідації наслідків підриву Каховської ГЕС. Найближчим завданням стане відкачування води. Тож запасайтесь мотопомпами, рукавами і пальним і заходьте на ресстрацію за посиланням в першому коментарі. Не забудьте повідомити про таку можливість всіх охочих допомогти. #vovaxconnectingpeople #культурабезпеки

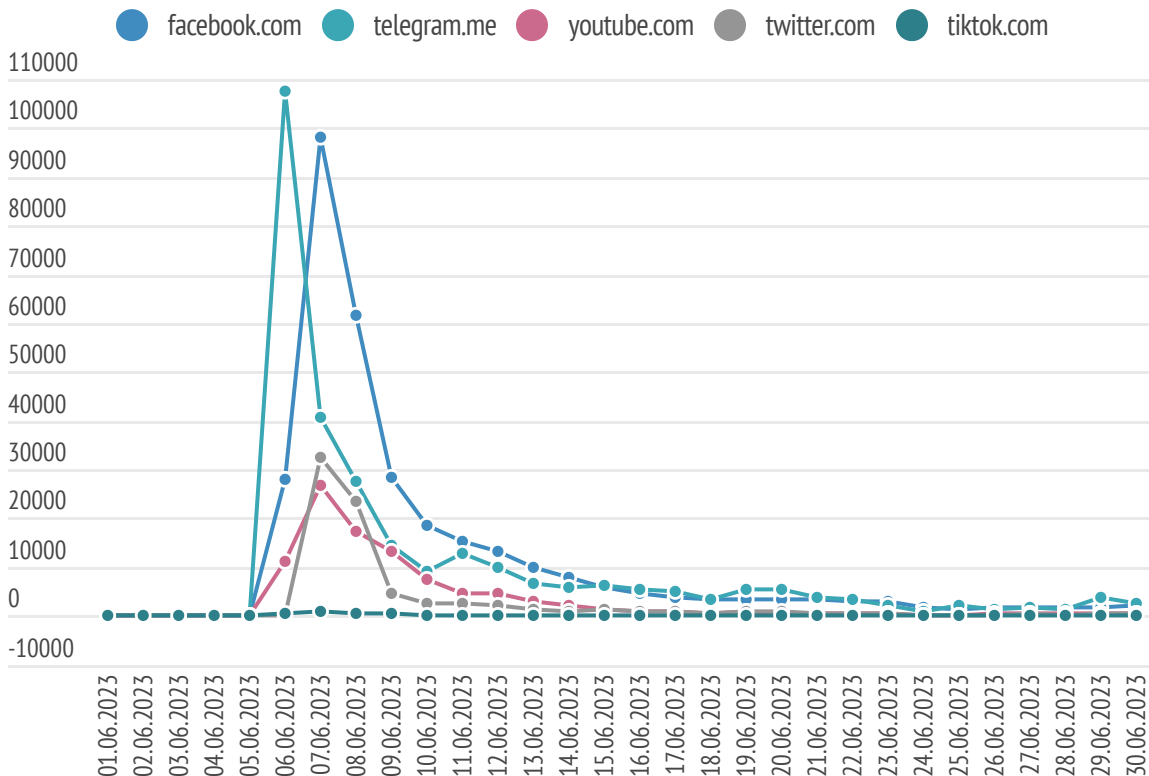
ellevika 2 тис.
 tiktok.com 10 червня 2023 р., 17:19 📍 Україна
 Каховська ГЕС ❤️🔪
 👍 175,8тис. 🗨️ 1,0тис. 👁️ 1,4млн 👤 1,4млн 📧 5

6 червня

4.2.2 Характеристика резонансу в соціальних мережах за червень 2023

Динаміка в розрізі різних соціальних платформ демонструє значну перевагу Telegram, водночас резонанс у Facebook «запізнюється» в часовому діапазоні

Загалом за червень тільки за темою екоциду в Каховці ми опрацювали орієнтовно 500 тис. повідомлень. Приблизно в 10% з них міститься термін «екоцид», ще в 6% – згадки про гуманітарну допомогу, а орієнтовно 5% постів – це інформація про загиблих тварин. І лише приблизно у 2 тис. постів, що становить менш ніж 0,5% усіх повідомлень, розповідається про потенційне відновлення греблі або ж розмірковується про те, чи потрібно взагалі її відновлювати.

4.2.2 Характеристика резонансу в соціальних мережах за червень 2023

У цьому масиві повідомлень у контексті відновлення ГЕС чітко виділяється резонанс навколо поняття «Великий Луг». Саме з Великим Лугом пов'язана значна частина аргументів проти відновлення греблі.

Деякі приклади дотичних до теми текстів:

Великий Луг був важливою частиною української історії та колыскою козаків, а його знищення призвело до втрати екологічного балансу. [Більше тут.](#)

Руйнування Каховської гідроелектростанції та затоплення Великого Лугу мало серйозні наслідки для прилеглих національних парків, збільшуючи ризик пустелезації та втрати флори та фауни. [Більше тут.](#)

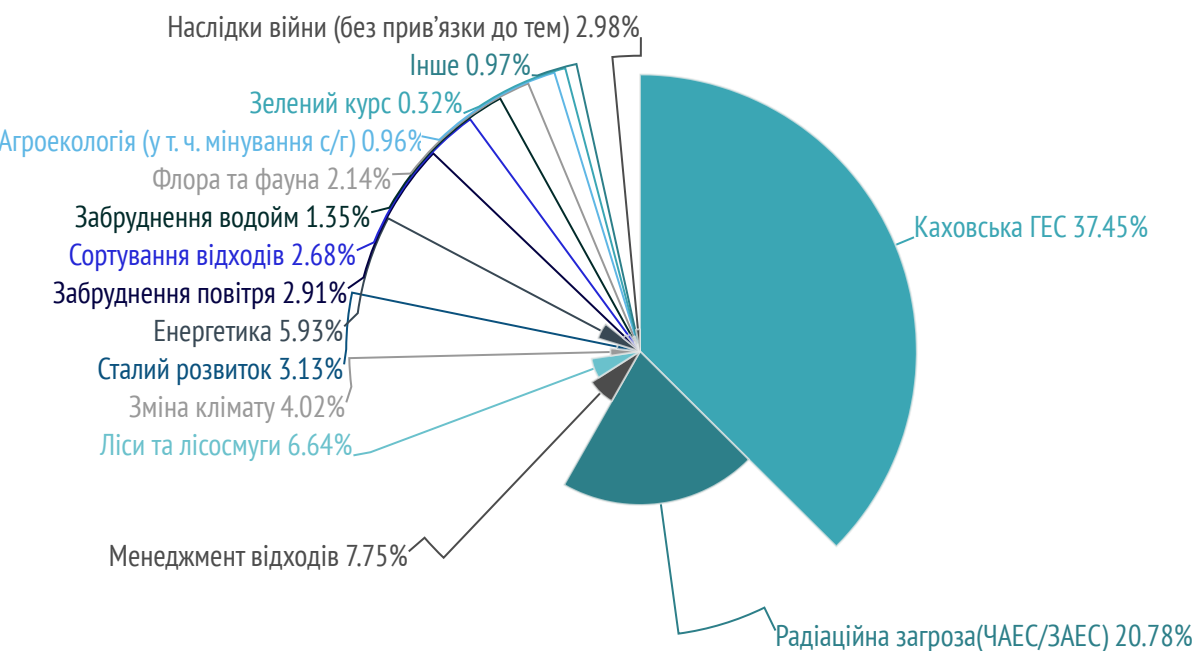
Відновлення територій Великого Лугу та прилеглих територій розглядається як спосіб виправлення фатальної помилки, проте стикається з новими викликами. [Більше тут.](#)

Великий Луг пов'язаний з містикою та силою прадавніх поколінь, особливо в Русальний тиждень. Це сакральне місце особливої сили. Пост на український інформаційний простір (73 тис. підписників). [Більше тут.](#)

4.3 Тематична карта згадок у соціальних мережах

У 79% постів проблеми забруднення довкілля пов'язані з наслідками війни України проти росії. Водночас тільки резонанс теми про Каховську ГЕС формує 35% воєнного довкіллевого медіаполя, ще 21% – це пости про можливу радіаційну загрозу. Саме радіаційна загроза була домінувальною темою резонансу до червня 2023 року.

4.3 Тематична карта згадок у соціальних мережах

Основні тренди в резонансі тем, які отримали найбільшу частку в медіаполі соціальних мереж.

Контекст трендів стане у пригоді на момент формування комунікаційної стратегії. Подія чи новина не існуватимуть в інформаційному вакуумі, а резонуватимуть для аудиторії, яка вже має інформаційний досвід за попередні періоди.

Радіаційна загроза.

Чорнобильська катастрофа є важливою трагедією, яка все ще впливає на людей сьогодні та є нагадуванням про безпеку маніпулювання інформацією і пропаганди.

Повномасштабна агресія росії проти України створює значні довкілліві ризики, зокрема потенційну безпеку ядерної катастрофи. [Більше тут і тут.](#)

Захід надає підтримку та допомогу Україні, попри ядерні загрози з боку росії, і збереження міжнародного тиску є важливим для запобігання подальшій ескалації конфлікту. [Більше тут і тут.](#)

Дії та загрози росії, включно з ядерними загрозами, сприймаються як небезпечні, що призвело до підготовки сценаріїв на випадок атаки. [Більше тут і тут.](#)

Згідно з дослідженням КМІС у травні 2022 року половина українців найбільше побоюється ймовірності радіаційного зараження в разі обстрілів атомних станцій. Припущення про наслідки для країни загалом висловили 56,4% респондентів, а про наслідки для себе особисто – 50,9% опитаних. Сенситивність теми вимагає від ЗМІ лише правдивої, перевіреної інформації та виключає спекуляцію на заголовках, що постійно трапляється у медіа. Розлога стаття про маніпуляції [тут.](#)

Україні передадуть боєприпаси зі збідненим ураном! Попри те, що такі боєприпаси надзвичайно ефективні проти російських танків та іншої важкої техніки, у суспільстві з'явилися побоювання щодо них, оскільки уран – радіоактивний метал. [Більше тут.](#)

Атомних відходів з кожним роком стає все більше. І ніхто не хоче мати біля свого дому «олімпійський» басейн з високотоксичними відпрацьованими радіоактивними відходами. Створено петицію проти побудови нових атомних блоків, щоб не жити поруч з радіоактивними відходами. [Більше тут.](#)

4.3 Тематична карта згадок у соціальних мережах

Основні тренди в резонансі тем, які отримали найбільшу частку в медіаполі соціальних мереж (продовження).

Управління відходами

Управління відходами залишається актуальним питанням в Україні через велику кількість неконтрольованих звалищ.

[Більше тут чи тут.](#)

Освіта та співпраця зі спільнотою, як-от залучення дітей та молоді, є критичними для сталого управління відходами.

Серед популярних тем у школах – управління відходами та охорона довкілля, зелена енергетика, ядерна безпека, добробут тварин. [Більше тут і тут.](#)

Ефективність реформи вплине на ймовірне членство України в ЄС. В Україні понад 90% побутових відходів ховають на полігонах і лише 3,2% переробляють, що не збігається з європейськими стандартами. [Більше тут.](#)

Екоцид в Україні: обсяг відходів війни сягає масштабів Другої світової війни. Згідно з даними, які озвучили представники Міндовкілля на міжнародному кліматичному форумі #COP27, відходи війни в Україні вже набули таких масштабів, яких у Європі не існувало з часів Другої світової війни. [Більше тут.](#)

Україна здійснює перехід до інфраструктури управління відходами з фокусом на зборі відходів, переробленні та освіті. [Більше тут.](#) Наприклад, у Львів'ян вже є можливість сортувати органіку. [Більше тут.](#)

«U-LEAD з Європою» продовжує підтримувати громади у впровадженні реформи управління відходами. Для відновлення та розвитку системи управління відходами під час дії воєнного стану та в післявоєнний період експерти U-LEAD рекомендують впроваджувати механізм співробітництва територіальних громад. Він сприятиме раціональному використанню вкрай обмежених фінансових ресурсів, створенню єдиної системи управління відходами на рівні кластеру або субкластеру та гарантуванню виконання цільових показників на місцевому й регіональному рівнях. [Більше тут.](#)

Про управління відходами та принципи циркулярної економіки виконавча директорка Zero Waste Lviv Iryna Myronova [Більше тут.](#)

Дослідження теми відходів гуманітарної допомоги. [Більше тут.](#)

Цементний завод у Здолбунові планує розширити перелік альтернативних видів палива для використання під час виробництва. Їхнє спалювання може призвести до збільшення викидів забруднювальних речовин у повітря. Експерти «Еко клубу» вивчили звіт з оцінки впливу на довкілля (ОВД) заводу, склали перелік зауважень і пропозицій. [Більше тут.](#)

4.3 Тематична карта згадок у соціальних мережах

Основні тренди в резонансі тем, які отримали найбільшу частку в медіаполі соціальних мереж (продовження).

Ліси та лісосмуги

Незаконна вирубка лісів та корупція залишаються серйозними проблемами в Україні. Це завдає шкоди флорі та фауні. [Більше тут](#) і [тут](#).

Охорона лісів, збереження біорізноманіття та відповідальне використання лісів просуваються через освітні кампанії, а також через роботу лісових патрулів і роботу екологічних активістів та організацій. [Більше тут](#) і [тут](#).

Спростування міфів – частина успішної просвітницької діяльності. [Більше тут](#).

З початком війни охорона природи, зокрема лісів, очікувано відійшла на другий план. Навіть більше – влада офіційно заявляє про намір збільшити вирубку лісів. Зокрема йдеться про рубки в старих лісах, які нібито втрачають свою ринкову вартість. Це можливість отримати додаткові кошти, що так потрібні в непростий воєнний час. [Більше тут](#).

Збереження та відновлення природних місцеперебувань біорізноманіття є важливими під час війни. Гуманітарна криза загрожуює, зокрема, біосферному заповіднику «Асканія-Нова», а також національним природним паркам – Азово-Сиваському, Джарилгацькому та іншим, – через неможливість доставити туди корм для тварин і птахів. [Більше тут](#).

Наблизитися до ЄС допоможуть зміни в застарілому законодавстві. Наприклад, зараз Міндовкілля складає перелік інвазійних дерев, які забороняють висаджувати в лісах. Проблема в тому, що лісова галузь пручається будь-яким змінам. [Більше тут](#).

Розділ 5

Google Trends

5. Пошукові запити в Google Trends

У травні 2022 року КМІС провів опитування щодо екологічних наслідків війни ^[15]

Серед критичних наслідків для природного середовища країни українці називають поширення отруйних речовин, знищення заповідних територій і забруднення водних об'єктів. Проте найбільші побоювання викликає можливість радіаційного забруднення та наслідки мінування територій.

За інформацією дослідників найменш критичним наслідком українці, як для себе, так і для країни, вбачають у забрудненні повітря та засміченні територій. Цікаво, що проблему забруднення повітря оцінила лише молодь – учні та студенти. Загалом питаннями довілля в Україні переймаються здебільшого українці у вікових групах 30-49 років та 18-21 рік із середнім рівнем доходів.

Окрім того, фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно із соціологічною службою Центру Разумкова на замовлення МБО «Екологія–Право–Людина» провів соціологічне дослідження про те, які екологічні проблеми найбільше хвилюють українців^[16].

У переліку найважливіших екологічних проблем респонденти вказаного опитування найчастіше називали забруднення річок, озер та підземних вод (49%), зменшення або зникнення видів і середовищ існування, а також природних екосистем (43%), забруднення повітря (42%) та збільшення кількості сміття (37%). Якщо порівнювати з опитуванням дворічної давності, дещо менш згадуваною стала проблема зростання відходів (із 47,5% до 37%), а також забруднення річок, озер і підземних вод (із 55% до 49%).

Натомість дещо частіше почали згадувати проблему захисту тварин від жорстокого поводження (з 12% до 16,5%), а також зникнення видів та середовищ існування, забруднення повітря та нестачу питної води.

Карта пошукових запитів у Google відрізняється від даних соціології, оскільки відображає насамперед миттєву реакцію аудиторії на щоденні виклики. Слід пам'ятати, що за наявності різноманітних каналів інформування аудиторія загалом може хвилюватися про забруднення водойм чи повітря в контексті отриманої інформації (і тут соціологія може корелюватися з резонансом у медіаполі), але спонукати до Google-пошуку її будуть переважно прямі загрози.

[15] Пресрелізи та звіти – «Думки і погляди населення України щодо екологічних наслідків війни: травень 2022 року» (kiis.com.ua)

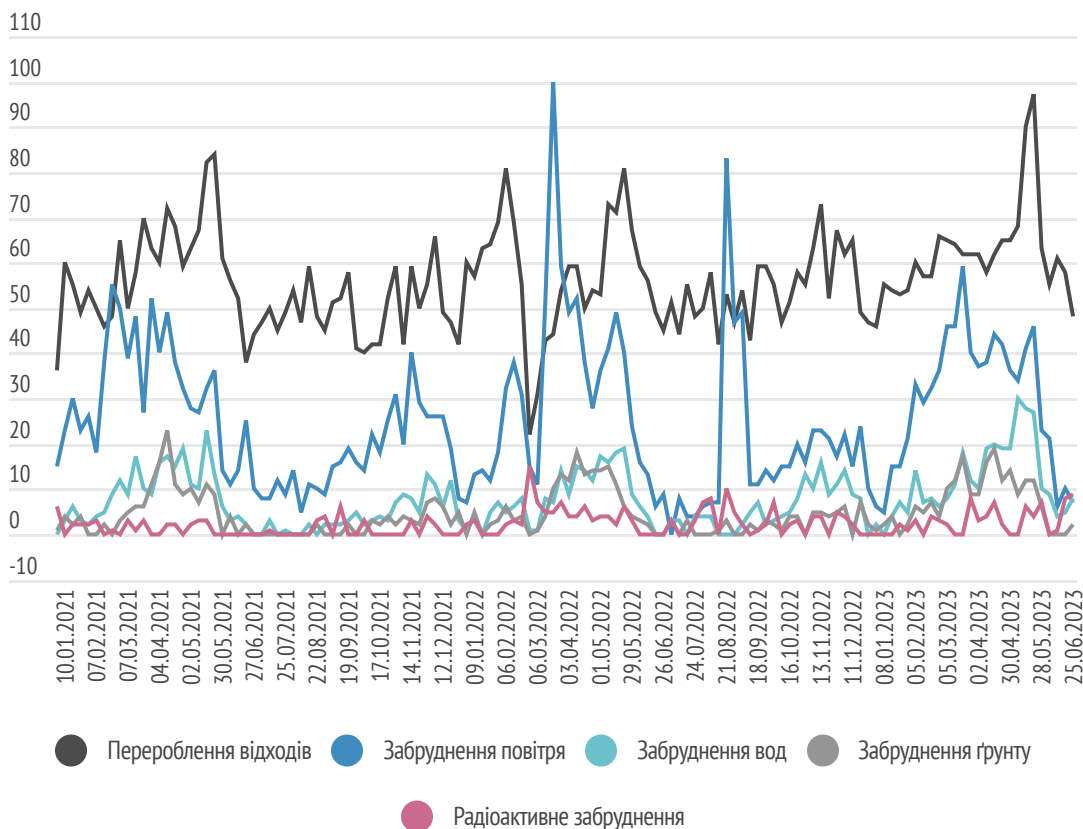
[16] <https://ukraine-oss.com/opytuvannya-yaki-ekologichni-problemy-najchastishe-hvylyuyut-ukrayincziv/>

5. Пошукові запити в Google Trends

Як і в попередньому періоді аналізу, найчастіше та стало українці шукали в Google усе, що пов'язано з переробленням відходів і забрудненням життєво важливих природних ресурсів.

Перероблення відходів – середня інтенсивність запитів становить 56 балів. Забруднення повітря – 25 балів. Забруднення води – 8 балів. Забруднення ґрунту – 5 балів. Радіаційне забруднення – 3 бали.

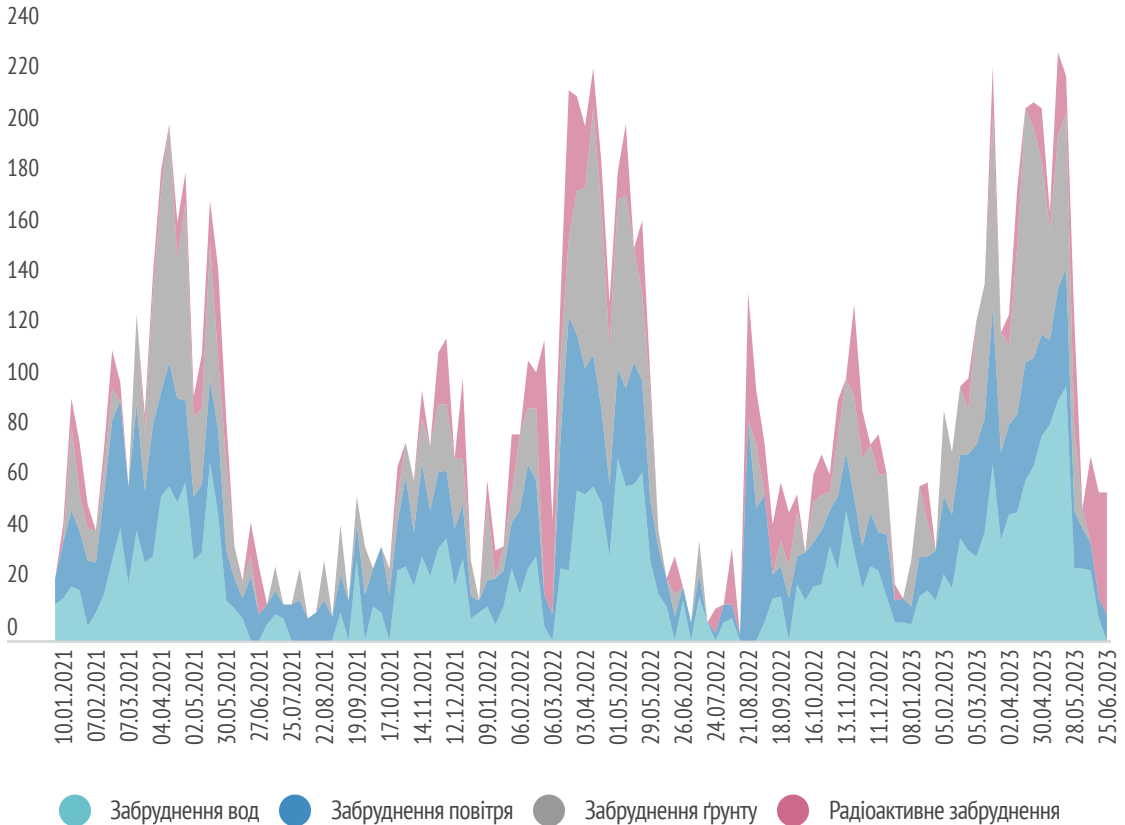
5. Пошукові запити в Google Trends

Аналіз пошукових трендів також виявив чітку сезонність, та накопичувальну взаємозалежність між пошуковими запитами про радіоактивне забруднення, забруднення води, повітря та ґрунту.

Це дозволяє нам припустити, що інформація про будь-яку потенційну загрозу, особливо радіаційну, запускає пошуковий механізм усіх інших загроз забруднення. Тому не варто недооцінювати низький бал інтенсивності пошукового запиту «радіоактивне забруднення», оскільки така потенційна загроза запускає пошук у Google усіх інших життєво-небезпечних і одночасно довшіх загроз.

Накопичувальна діаграма для повітря, вод, ґрунту, радіації

5. Пошукові запити в Google Trends

Цікавим виявився факт дослідження пошукових запитів щодо заповідників.

Оскільки два різні соціологічні дослідження вказали, що українці частіше почали згадувати проблему захисту тварин від жорстокого поводження, а також зникнення видів і середовищ існування та проблему заповідників, ми додатково провели аналіз Google Trends.

У минулому періоді ми не знайшли достатньо даних для аналізу пошукових запитів щодо зменшення біорізноманіття, зокрема й щодо питань, пов'язаних із заповідниками.

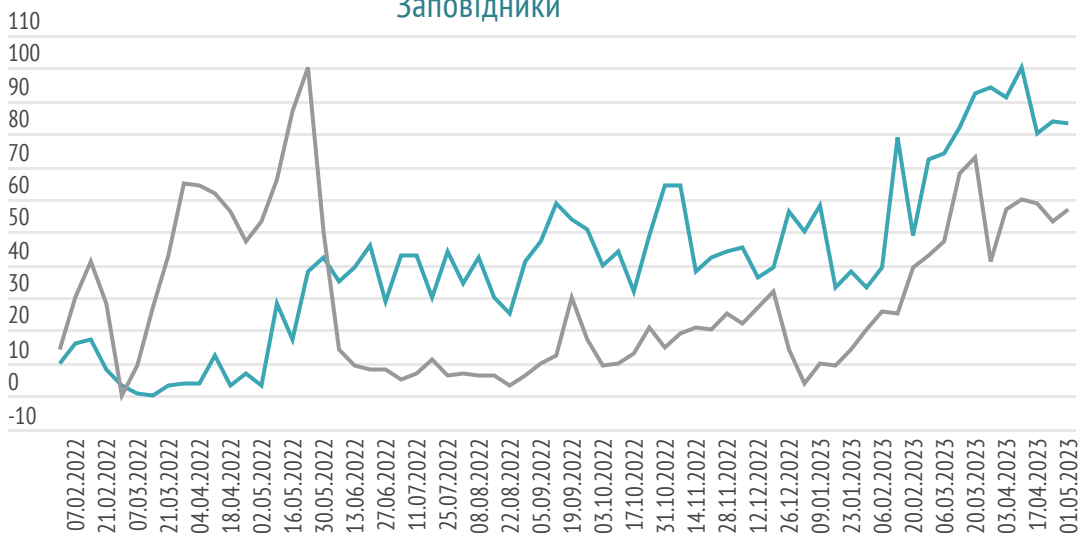
У цьому періоді маємо чітко сформований запит у Google Trends із середньою інтенсивністю у 30 балів за весь період і декількома піковими точками інтенсивного пошуку. Це підтверджує інтерес аудиторії до теми.

Окрім того, коефіцієнт кореляції між резонансом у ЗМІ та інтенсивністю пошуку в Google у травні 2022 – квітні 2023 становить 0,78, що є високим і сталим показником.

Це свідчить про взаємозалежність між пошуком у Google та розповсюдженою інформацією у ЗМІ, яка потенційно заохотила аудиторію шукати. Отже, статті в медіа потрапили на радар аудиторії й зацікавили її, спонукаючи слідкувати за темою й розвитком подій навколо новин.

Потенційно такими інфоприводами стали Кінбурнська коса, Асканія-Нова, заповідник «Древлянський» і Джарилгач.

Заповідники

Згадування, приведенне до 100

Google Trends

5. Пошукові запити в Google Trends

Розрахунок коефіцієнта кореляції між резонансом можливих загроз радіоактивного забруднення у ЗМІ та пошуковими трендами отримав результат 0,14.

Це свідчить про практично відсутність взаємозалежності між резонансом у ЗМІ та інтенсивністю пошуку. Водночас результат кореляції між динамікою поширення в соціальних мережах та інтенсивністю пошукових запитів у Google значно вищий – 0,44. У 2022 році кореляція була на рівні 0,54, а у 2023 році вона, навпаки, обернено пропорційна (-0,1) і майже відсутня.

Тому можемо припустити, що українці збільшують інтенсивність пошуку в Google сенситивних тем незалежно від резонансу в медіа, а радше керуючись панічними настроями, що ширяться соціальними мережами, та мотивацією власної безпеки. Також порівняння кореляцій між 2022 та 2023 роками дає змогу припустити, що населення у 2023 році, ймовірно, більш поінформоване про можливість та наслідки радіоактивної загрози.

Радіоактивне забруднення – соцмережі

5. Пошукові запити в Google Trends

Опираючись на дані кореляції між різними видами медіа та пошуковими Google-трендами, допускаємо, що настрої в соціальних мережах збільшують інтенсивність пошуку довкілєвих тем, які є сенситивними та потенційно тут і сьогодні загрожують життю населення.

З часом під впливом планової та постійної роз'яснювальної комунікації у ЗМІ населення реагує виваженіше на черговий «панічний спалах» у соціальних мережах, що є чудовим результатом. Потенційно це свідчить про важливість та результативність ЗМІ в боротьбі з дезінформацією.

Водночас планове обговорення у ЗМІ тем, що відносно не впливають на безпеку життя сьогодні (як наведений приклад із заповідниками), дає змогу підвищувати інтерес аудиторії до проблематики, яка відображається в соціології: у соціологічних дослідженнях респонденти згадують про проблеми із заповідниками серед основних екологічних загроз.

6. Рейтинг ініціатив ГО, які працюють із довкіллявою тематикою

Як ми рахували: рейтинг згадок у медіаполі традиційних ЗМІ, де 100% – сума всіх згадок, вказаних ГО. Період 24.02.2022-30.06.2023. До переліку включено 32 попередні обрані ГО, діяльність яких пов'язана з екологічною тематикою. За основу було взято перелік із попереднього дослідження, який доповнено відповідно до рекомендацій експертів.

